

T.C.
ARTUKLU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANA BİLİM DALI

Yüksek Lisans Tezi

SURİYE'DEN TÜRKİYE'YE GÖÇ VE
SURİYELİLERİN ENFORMEL İSTİHDAMI
(Mardin Örneği)

Fatih ÖZKARSLI

TEZ DANIŞMANI
Prof.Dr. Dilek CİNDÖĞLU

MARDİN-2014

**T.C.
ARTUKLU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANA BİLİM DALI**

Yüksek Lisans Tezi

**SURİYE'DEN TÜRKİYE'YE GÖÇ VE
SURİYELİLERİN ENFORMEL İSTİHDAMI
(Mardin Örneği)**

Fatih ÖZKARSLI

**TEZ DANIŞMANI
Prof.Dr. Dilek CİNDÖĞLU**

MARDİN-2014

T.C.
MARDİN ARTUKLU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüzün Sosyoloji Anabilim Dalı 12752015 numaralı öğrencisi **Fatih ÖZKARSLI'** nin hazırladığı "**Suriye'den Türkiye'ye Göç ve Suriyelilerin Enformel İstihdamı (Mardin Örneği)**" başlıklı Yüksek Lisans tezi ile ilgili Tez Savunma Sınavı, Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği uyarınca 08/07/2014 ; Salı günü saat 10:30'de yapılmış, tezin onayına oy birliğiyle karar verilmiştir.

Başkan Prof. Dr. Dilek Cüceder Hıncal
Üye Doç. Dr. Zülme Kere
Üye Yrd. Doç. Dr. Z. Nurden Atoley - Güneş N. Atoley

ONAY:

Bu tezin kabulü, Enstitü Yönetim Kurulu'nun ...../...../2014 tarih ve ...../..... sayılı kararı ile onaylanmıştır.

.../...../2014

Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iii
ABSTRACT	V
ÖNSÖZ.....	vii
TABLolar LİSTESİ.....	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	X
KISALTMALAR LİSTESİ.....	Xi
GİRİŞ	1
1. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	2
2. GÖÇ KAVRAMI VE ULUSLARARASI KORUMA ÇEŞİTLERİ	7
2.1. GÖÇ KAVRAMI.....	7
2.2. ZORUNLU GÖÇ KAVRAMI	9
2.3. DÜZENSİZ GÖÇ VE ENFORMEL İSTİHDAM.....	10
2.4. ULUSLARARASI KORUMA ÇEŞİTLERİ	17
2.4.1. Mültecilik	17
2.4.2. Sığınmacılık	18
2.4.3. Şartlı Mültecilik	18
2.4.4. İkincil Koruma Kavramı	19
2.4.5. Geçici Koruma Kavramı	19
3. SAHA ARAŞTIRMASI SONUÇLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ.....	22
3.1. TEMEL BULGULAR	22
3.1.1. Suriye'deki İç Savaştan Etkilenme	22
3.1.2. Suriye'de Yaşadıkları Yerler.....	23
3.1.3. Suriye'den Geldikleri Yerin Kentsel Özellikleri.....	25
3.1.4. Türkiye'ye Gelmeyi Tercih Etme Sebepleri	25
3.1.5. Türkiye'ye Kimlerle Geldikleri.....	26
3.1.6. Türkiye'ye Giriş Yaptıkları Yerler.....	26
3.1.7. Türkiye'ye Giriş Şekilleri	27
3.1.8. Türkiye'ye Geliş Sayıları	28
3.1.9. Türkiye'de Yaşadıkları Şehirler ve Tercih Nedenleri.....	29
3.1.10. Türkiye'de Kalış Süreleri	31
3.1.11. Türkiye'de Yaşam Alanları.....	32
3.2. DEMOGRAFİK BULGULAR	32
3.2.1. Cinsiyet Dağılımları	32
3.2.2. Medeni Durumları.....	33
3.2.3. Yaş Dağılımları	33
3.2.4. Aile İçi Konumları	33
3.2.5. Çocuk Durumları.....	34
3.2.6. Çocuk Sayıları	34
3.2.7. Çocukları Hayatta Mı?	35

3.2.8.	Eğitim Durumları	35
3.2.9.	İletişim Dilleri	37
3.3.	ENFORMEL İSTİHDAMDA YER EDİNME SÜREÇLERİ	37
3.3.1.	Suriye’deki Meslekleri	38
3.3.2.	Suriye’deki Statüleri.....	38
3.3.3.	Türkiye’ye Geliş Amaçları.....	39
3.3.4.	Türkiye’de İstihdama Katılma Süreçleri	40
3.3.5.	Türkiye’de Çalıştıkları Sektörler.....	41
3.3.6.	Türkiye’de İş Bulma Yöntemleri	44
3.3.7.	Dil Sorunu ve İstihdam	45
3.3.8.	Sosyal Koruma	45
3.3.9.	Türkiye’deki Çalışma Koşulları Hakkında Bilgileri	46
3.3.10.	Türkiye’de Çalışma Hayatında Yaşadıkları Zorluklar	47
3.3.11.	Gelir Elde Etme.....	48
3.3.12.	Gelirini Ülkesine Gönderme	48
3.3.13.	Başka Ülkelere Çalışma Amacıyla Gittiler Mi?.....	49
3.4.	SURİYELİLERİN GELECEĞE DAİR PLANLARI.....	49
3.4.1.	Türkiye’de Çalışma Hayatındaki Tepkiler.....	50
3.4.2.	Türkiye’deki Toplumsal Tepkiler	50
3.4.3.	Suriye’ye Geri Dönüşe Dair Düşünceler.....	50
SONUÇ.....		52
K A Y N A K Ç A		55
EKLER.....		62
ÖZGEÇMİŞ.....		72

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

SURİYE'DEN TÜRKİYE'YE GÖÇ VE SURİYELİLERİN ENFORMEL İSTİHDAMI (Mardin Örneği)

Fatih ÖZKARSLI

Mardin Artuklu Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sosyoloji Anabilim Dalı

2014:84 Sayfa

Göç hareketleri günümüz toplumlarının temel bir parçasıdır. Türkiye, yakın geçmişinde, Balkanlar, Ortadoğu ve eski Sovyetler Birliği ülkelerinde yaşanan savaşlar, ekonomik bunalımlar vb. gibi nedenlerle göç hareketlerine hedef olmuştur. En son olarak Suriye'de 2011'de başlayan iç savaş dolayısıyla bir milyon civarında Suriyeli Türkiye'ye göç etmiş, göçmenler Türkiye'nin farklı kentlerinde, işgücü piyasalarında farklı sektörlerde yer edinmişlerdir. Tahminen Suriyelilerin 50-90.000'i Mardin'de yaşamaktadır.

Bu çalışma ile Suriye'den Türkiye'ye yaşanan göç hareketlerinin etkisi ile oluşan enformel işgücü ilişkilerinin varlığı Mardin ili örneğinde ele alınmaktadır. Suriyelilerin Mardin'deki enformel iş piyasalarına eklenme süreçlerinin ve şekillerinin izlerini sürmektedir.

Mardin Şenyurt geçici sınır kapısında gerçekleştirilen anket çalışmasının sonuçlarına göre, Suriyelilerin Mardin ilindeki enformel ekonomik faaliyetlere eklenmeleri görece kolay olmuştur. Bu nedenler temel olarak şu başlıklarda toplanabilir; (1) Suriyelilerin Türkiye'deki konumlarına ilişkin hukuki çerçeve boşlukları, (2) Mardin ekonomisinin enformel yapısı ve (3) Mardin'deki kültürel (dil ve din birlikteliği) ve sosyal ağlar (akrabalık ilişkileri).

Anahtar Kelimeler: Suriye, göç, enformel istihdam, Mardin

ABSTRACT

Master Thesis

Migration From Syria To Turkey And Informal Employment of Syrians (Example of Mardin)

Mardin Artuklu University

Institute of Social Science

Department of Sociology

Migratory movements are essential parts of the modern societies. Turkey also experienced massive migratory moves from Balkans, Middle East and former Soviet Union countries. The recent Syrian Civil War, erupted in 2011 caused around one million of Syrians people move from Syria to Turkey. The estimate of 50-90.000 Syrians are living and working in Mardin.

This study is focusing on the Syrians economic activities while they are living in Mardin. The focus of the research is to understand the ways in which Syrians are integrated into the informal Mardin economy.

This research is primarily based on the questionnaire that has been conducted at the Mardin Şenyurt temporary gate which permits only the Syrians to leave Turkey but not enter. The findings suggests that Syrias has been entegrated to the informal economy of Mardin through the following mechanisms; (1) rules and regulations regarding the status of Syrian “visitors” are extremely vague while allowing them to enter Turkey do not provide necessary legal permission to work (2) the informal economy in Turkey in general and in Mardin in particular absorbs this influx of labor excess easily. (3) The cultural (religious and language similarities) and social ties (family and kin relations with the people in Turkey) makes Syrias to find work easily.

Keywords: Syria, migration, informal employment, Mardin

ÖNSÖZ

Öncelikle göç ve istihdam alanında bir çalışma yapabilmem için tezin oluşturulma süreci boyunca her daim moral ve motivasyon kaynağım olan, benden sonsuz şekilde desteğini esirgemeyen, yol gösteren ve yönlendiren değerli hocam Prof.Dr. Dilek CİNDÖĞLU'na özel teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım.

Tezin hazırlık aşamasında fikirleriyle destek sağlayan Doç.Dr. Saime ÖZÇÜRÜMEZ BÖLÜKBAŞI ve anket sorularının çevirisini hazırlayan Zeki GÜRÜR hocalarıma, saha araştırması boyunca birlikte çalıştığımız Artuklu Üniversitesi Sosyoloji ve Felsefe Bölümü öğrencilerine, tez çalışması boyunca benden desteğini esirgemeyen sevgili eşim Rukiye ÖZKARSLI'ya, neşe kaynağım olan kızlarıma, yüksek lisans derslerine devam etme süresince çok desteğini gördüğüm Şube Müdürüm Osman KESKİN'e, destek ve katkılarından dolayı sevgili arkadaşım Yavuz UYGUR'a ve mesai arkadaşlarıma teşekkürlerimi sunarım.

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Mardin İlinin Yıllara Göre Göç Eğilimi	5
Tablo 2. 1995-2013 Yılları Arasında Yakalanan Düzensiz Göçmenler	14
Tablo 3. Ailenizden Kimseyi Kaybettiniz mi?.....	22
Tablo 4. Dönüş Yaptığınız veya Gittiğiniz Şehir/Yer.....	25
Tablo 5. Gelmeden Önceki Yaşadığınız Yer	25
Tablo 6. Türkiye'ye Gelmeyi Tercih Etmenizde En Önemli Faktörler	26
Tablo 7. (En Son Gelişte) Türkiye'ye Kiminle Geldiniz	26
Tablo 8. Türkiye'ye Giriş Yaptığınız İl	27
Tablo 9. Türkiye'ye Giriş Şekli (Pasaportlarınızda Mühür Var mı?)	27
Tablo 10. Türkiye'nin Suriye İle Olan Yasal Sınır Kapıları	28
Tablo 11. Türkiye'ye Geliş Sayınız	29
Tablo 12. Türkiye'de Yaşadığınız Şehirler	30
Tablo 13. Yaşadığınız Şehri Tercih Sebebiniz.....	31
Tablo 14. Son Gelişten İtibaren Türkiye'de Kalış Süreniz	31
Tablo 15. Türkiye'deki Yaşam Alanlarınız	32
Tablo 16. Cinsiyetiniz	32
Tablo 17. Medeni Durumunuz	33
Tablo 18. Genel Yaş Ortalaması	33
Tablo 19. Aile İçi Konumunuz.....	34
Tablo 20. Çocuklarınız.....	34
Tablo 21. Çocuk Sayınız	35
Tablo 22. (Çocukları Varsa) Çocuklarınız Yaşıyor mu?	35
Tablo 23. (Çocukları Varsa) Çocuklarınızın Yaşadıkları Yer	35
Tablo 24. Eğitim Durumunuz	36
Tablo 25. Anadiliniz.....	37
Tablo 26. Konuşabildiğiniz Diğer Diller	37
Tablo 27. Suriye'de Devamlı Olarak Çalıştığınız Mesleğiniz	38
Tablo 28. Suriye'deki Statünüz.....	39
Tablo 29. Türkiye'ye Gelişinizin Temel Amacı	40
Tablo 30. Türkiye'de Devamlı Çalıştığınız İşiniz Var Mı?	40
Tablo 31. Türkiye'deki Çalışma Süreleriniz.....	41
Tablo 32. Türkiye'de İşsiz Kalma Süreniz	41
Tablo 33. Türkiye'de Çalıştığınız Sektörler.....	43
Tablo 34. İş Bulma Yöntemleriniz.....	44
Tablo 35. Arapça/Kürtçe Biliyor Olmanızın Sağladığı Kolaylıklar/Zorluklar	45
Tablo 36. Türkiye'de Çalıştığınız İşlerde Sosyal Koruma Durumu.....	46
Tablo 37. Türkiye'deki İşçi Ücretleri Konusundaki Bilgileriniz	47
Tablo 38. Yasal Olanaklar Hakkındaki Bilgileriniz.....	47
Tablo 39. Çalışma Hayatında Karşılaştığınız En Önemli Zorluklar	47
Tablo 40. Gelirinizi Elde Etme Şekliniz	48
Tablo 41. Gelirlerinizi Ülkenize Gönderme Şekliniz	48
Tablo 42. Çalışmak Amacıyla Başka Ülkelere Gittiniz mi?	49
Tablo 43. Gittiğiniz Ülkeler	49
Tablo 44. Çalıştığınız Yerdeki Tepkiler.....	50

Tablo 45. Toplumsal Tepkiler.....	50
Tablo 46. Geri Dönüşe Dair Düşünceleriniz.....	50
Tablo 47. Tekrar Türkiye'ye Gelme Planlarınız.....	51

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Mardin-Şanlıurfa arası Suriye Sınırı.....	23
Şekil 2. Şenyurt'tan Derbesiye'nin Görüntüsü	24
Şekil 3. Nusaybin'den Kamışlı'nın Görüntüsü	24

KISALTMALAR LİSTESİ

AFAD	: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
BM	: Birleşmiş Milletler
BMMYK	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
DİKA	: Dicle Kalkınma Ajansı
IOM	: Uluslararası Göç Örgütü
ORSAM	: Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi
SURİYE	: Suriye Arap Cumhuriyeti
SURİYELİ	: Suriye Arap Cumhuriyeti Vatandaşı
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
USAK	: Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu
UÇÖ	: Uluslararası Çalışma Örgütü
VB.	: Ve benzeri
YUKK	: Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

GİRİŞ

2011 yılı Mart ayında Suriye’de başlayan ve halen devam eden iç savaş ve karışıklıklar Ortadoğu’da toplumsal, ekonomik ve siyasal dengeleri etkileyecek şekilde izler bırakmaya devam etmektedir. Suriye’de yaşanan olayların ekonomik ve toplumsal boyutlarının en çok etkilediği ülkelerin başında Türkiye gelmektedir.

İç savaş nedeniyle, can ve mal güvenliğini korumanın gün geçtikçe zorlaştığı Suriye’de, insanlar yaşadıkları yerleri terk etmek zorunda kalmışlardır. Suriye’de şu ana kadar 150 binin üzerinde insan ölmüş, milyonlarca insan ülke içinde daha güvenli bölgelere veya ülke dışına göç etmiştir.¹

İç savaşın başladığı tarihten itibaren tam olarak bilinmemekle birlikte 5 milyondan fazla Suriyeli ülke içerisinde göç etmek zorunda kalırken, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği’nin (BMMYK) 27 Temmuz 2014 tarihli verilerine göre, Suriye iç savaşında kendi ülkesini terk ederek Türkiye, Irak, Lübnan, Ürdün ve Mısır’a yerleşen 2.897.479 Suriye vatandaşı mevcuttur. Bu sayının yüzde 50’sinden fazlası kadın ve çocuklardan oluşmaktadır.²

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı’nın (AFAD) 19 Nisan 2014 tarihli verilerine göre, Suriye’den Türkiye’ye ilk göç dalgası 252 kişi ile gerçekleşmiş, üç yıllık süreç içerisinde 221.442 bin Suriyeli toplam on ilde kurulu yirmi iki barınma merkezine yerleştirilmiştir.³ 18 Temmuz 2014’te yapılan açıklamada, barınma merkezlerinin dışındakilerle birlikte Türkiye’deki Suriyeli sayısının 1 milyon 103 bin olduğu bildirilmiştir.⁴

Aralarında Amerika Birleşik Devletleri, Almanya ve İngiltere’nin bulunduğu 20 batı ülkesinin 2014 yılında sadece 17.859 Suriyeliye sığınma hakkı tanıyacağı düşünüldüğünde, Türkiye’deki Suriyeli göçmen nüfusun büyüklüğü daha iyi anlaşılacaktır.

---

¹ http://www.zaman.com.tr/dunya_suriyede-olu-sayisi-162-bini-asti_2218778.html E.T: 14.06.2014

² <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/regional.php> E.T: 29.07.2014

³ <https://www.afad.gov.tr/Dokuman/TR/79-20140529153928-suriye'den-turkiye'ye-nufus-hareketleri,-kardes-topraklarindaki-misafirlik,-2014.pdf> s.5 E.T:14.06.2014

⁴ <https://www.afad.gov.tr/TR/IcerikDetay1.aspx?IcerikID=747&ID=16> E.T:29.07.2014

1. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu çalışma, Suriye’de yaşanan iç savaştan kaçarak Türkiye’ye gelen ve işgücü piyasalarında varlık gösteren Suriyelilerin Mardin ilindeki enformel istihdamına odaklanmaktadır.

Suriye’de yaşanan iç savaş üç yılı aşkın bir süredir devam etmekte, 2011 yılı Nisan ayından günümüze kadar göç hareketleri süregelmektedir. Bu anlamda son üç yıllık zaman dilimini kapsayan bir araştırma yapılacaktır.

Suriye’den Türkiye’ye yaşanan göç hareketleri ile ilgili bugüne kadar yapılan en geniş kapsamlı saha araştırması, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) tarafından 23 Haziran 2013-7 Temmuz 2013 tarihleri arasında Adana, Adıyaman, Hatay, Gaziantep, Kahramanmaraş, Kilis, Malatya, Mardin, Osmaniye ve Şanlıurfa illerini kapsayan on ilde kurulu yirmi barınma merkezinde yaşayan, ayrıca bu illerde barınma merkezi dışında kalan toplam 2700 hane halkına ulaştığı 75 soruluk “Türkiye’deki Suriyeli Sığınmacılar, 2013 Saha Araştırması Sonuçları” başlıklı çalışmadır.¹ Yine AFAD tarafından “Türkiye’deki Suriyeli Kadınlar 2014”² ve “Suriye’den Türkiye’ye Nüfus Hareketleri, Kardeş Topraklarındaki Misafirlik”³ başlığı taşıyan 2014 tarihli raporlar hazırlanmıştır.

Barınma merkezlerinin kurulması, Suriyelilerin kayıt altına alınması vb. gibi görevler AFAD tarafından yerine getirilmektedir.⁴

Suriyelilerle ilgili sivil toplum kuruluşların yaptığı araştırmalar da mevcuttur. Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi (ORSAM) tarafından hazırlanan Nisan 2014 tarihli “Suriye’ye Komşu Ülkelerde Suriyeli Mültecilerin Durumu: Bulgular,

---

¹ https://www.afad.gov.tr/Dokuman/TR/60-2013123015491-syrian-refugees-in-turkey-2013_baski_30.12.2013_tr.pdf adresinden ulaşılabilir. E.T: 14.06.2014

² <https://www.afad.gov.tr/Dokuman/TR/80-20140529154110-turkiye'deki-suriyeli-kadinlar,-2014.pdf> adresinden ulaşılabilir. E.T: 14.06.2014

³ <https://www.afad.gov.tr/Dokuman/TR/79-20140529153928-suriye'den-turkiye'ye-nufus-hareketleri,-kardes-topraklarindaki-misafirlik,-2014.pdf> adresinden ulaşılabilir. E.T: 14.06.2014

⁴ 11.04.2014’te Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nun yürürlüğe girmesinden sonra, mevcut barınma merkezlerinin sevk ve idaresi, kitlesel akınla Türkiye’ye sığınanların girişleri, kabulleri, Türkiye’den gönüllü olarak ülkelerine geri dönüşleri, kitlesel hareketlere karşı alınacak tedbirler, ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlarla işbirliği ile koordinasyon gibi geçici korumaya ilişkin iş ve işlemler, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün görev ve yetki alanına girmiştir. (T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Yayınları, Yayın No: 4, ARALIK 2013)

Sonuçlar ve Öneriler”⁵ Rapor No:189, Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu (USAK) tarafından hazırlanan 2013 Mayıs tarihli “Sınırlar Arasında Yaşam Savaşı- Suriyeli Mülteciler-Alan Araştırması”⁶ Rapor No:13-04, USAK & Brookings Enstitüsü tarafından 2014 Haziran ayında yayımlanan “Misafirliğin Ötesine Geçerken Türkiye’nin Suriyeli Mülteciler Sınarı”⁷ ile Kamer Vakfı - Hasna Inc tarafından yaptırılan “Suriyeli Mülteciler-İhtiyaç Analizi”⁸ bunlardan bazılarıdır.

Araştırmaların ortak özellikleri, Suriyelilerin çalışma hayatına kısaca yer vermekle birlikte demografik bulguları ile eğitim, sağlık, barınma gibi temel ihtiyaçlarının tespitlerine yönelik geniş kapsamlı çalışmalar olmalarıdır.

Suriye göçü ile ilgili farklı araştırmalar, yazılmış makaleler, gazete haberleri gibi bilgi kaynakları da mevcuttur. Ancak gözden kaçan bir durum söz konusu değilse doğrudan doğruya Suriyelilerin enformel istihdam alanlarına yönelik bazı makale ve gazete yazıları dışında saha araştırmasına rastlanılmamıştır.

Henüz çok yeni bir konu olması nedeniyle yapılan çalışmaların sınırlı sayıda olduğu tahmin edilmektedir. Bu nedenle literatür taraması da sınırlı sayıda kaynaktan yararlanma ile sonuçlanmıştır. Bu durum saha çalışmasının önemini arttırmaktadır.

Suriye’den Türkiye’ye göçle ilgili araştırmalar yaparken, özellikle göçmenlerin enformel istihdamı konusunda hocamın desteğiyle alana girmiş oldum. Saha çalışmasında, ilk olarak Suriyeli işçi çalıştıran işverenlerle mülakatlar yapmak istedik, ancak işverenler talebimizi olumsuz karşılayınca, mülakatlardan vazgeçerek Suriyelilerle anket çalışması yapmaya karar verdik.

Anket soruları, Artuklu Üniversitesi Sosyoloji ve Felsefe Bölümü ikinci ve üçüncü sınıf öğrencileri ile sosyal bilimlerde yöntem derslerinde hazırlandı. Ders hocası ve aynı zamanda benimde yüksek lisans tezimde danışman hocam olan Sayın Prof. Dr. Dilek CİNDÖĞLU’nun daveti ile bende bu derslere katıldım. Lisans

---

⁵ http://www.orsam.org.tr/tr/trUploads/Yazilar/Dosyalar/2014424_orsam%20rapor%20189tur.pdf adresinden ulaşılabilir. E.T:25.04.2014

⁶ http://www.usak.org.tr/images_upload/files/suriyeli%20m%C3%BClteciler%20film%20nete.pdf adresinden ulaşılabilir. E.T:25.07.2014

⁷ [http://www.usak.org.tr/images_upload/files/misafirligin_otesine_gecerken_turkiyenin_suriyeli_multeciler_sinavi-Kemal-Kiri%C5%9Fci%20\(1\).pdf](http://www.usak.org.tr/images_upload/files/misafirligin_otesine_gecerken_turkiyenin_suriyeli_multeciler_sinavi-Kemal-Kiri%C5%9Fci%20(1).pdf) adresinden ulaşılabilir.E.T:25.07.2014

⁸ www.kamer.org.tr/menuis/suriyeli_multeciler_ihtiyac_analizi_anketi.docx adresinden ulaşılabilir. E.T:25.07.2014

öğrencileri ile ders ortamında yapılan tartışmalar ve fikir alışverişleri neticesinde kırk dört sorudan oluşan bir anket oluşturuldu. Sorular ve seçenekler akademik bir çeviri ile Kürtçe diline tercüme ettirildi.

Anket ilk olarak, 16.04.2014 Çarşamba günü 15.00-17.00 saatleri arasında, ikinci olarak ise 18.04.2014 Cuma günü 13.00-16.00 saatleri arasında Mardin'in Kızıltepe İlçesine bağlı Şenyurt Mahallesiinde Kürtçe ve Arapça dillerini bilen öğrenciler tarafından uygulandı.

İki ayrı günde ve farklı saat dilimlerinde 46 kadın, 141 erkek olmak üzere toplamda 187 Suriyeli erkek ve kadın göçmene yapılan anketlerden elde edilen sonuçların birbirine benzer neticeler ortaya koyması verilerin güvenilirlik oranını arttırmıştır.

Ankette kadınlardan daha fazla Suriyeli erkeklere ulaşıldı. Bu durum, çalışma amaçlı gelen Suriyelilerin birçoğunun erkek olduğu düşüncesinin oluşmasına neden oldu. Gözlemlerimi pekiştirdi.

Saha araştırmasının yapılmış olduğu Şenyurt, Kızıltepe'ye 12 km, Suriye'nin Derbesiye isimli yerleşim yerine ise sadece bir kaç yüz metre uzaklıktadır. Derbesiye ismi Şenyurt halkı tarafından da yaşadıkları yer için kullanılmaktadır. Şenyurt'tan Suriye'ye açılan sınır kapısı, 12 Eylül 1980 askeri darbesinden sonra kapatılmış ve o tarihten sonra kullanılmamıştır.⁹ Ancak Suriye'de iç savaşın başlamasından sonra insani yardımların bir kısmı buradan gönderilmekte ve Türkiye'de bulunan ve gönüllü olarak geri dönmek isteyen yüzlerce Suriyeli her gün Şenyurt'tan Suriye'ye gitmektedir. Şenyurt kapısı, sadece Suriyelilerin ülkelerine çıkışları içindir ve Türk vatandaşları, diğer ülke vatandaşları ve araçların Suriye'ye geçişine kapalıdır.

Araştırma sahası olarak seçilen Mardin, Suriye sınırında bulunan Şanlıurfa, Gaziantep, Kilis, Hatay gibi Suriye'den göç alan illerdendir. Büyükşehir Belediyesi olan Mardin'in nüfusu 779.738'dir.¹⁰

---

⁹ http://tr.wikipedia.org/wiki/%C5%9Eenyurt,_K%C4%B1z%C4%B1ltepe E.T: 15.07.2014

¹⁰ <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist> E.T:14.06.2014

Mardin, barınma merkezi dışında en çok Suriyeli barındıran iller arasında yer almaktadır. Hatay'da 60 bin, Gaziantep'te 90 bin, Şanlıurfa'da 45 bin Suriyeli mevcuttur. Mardin'de ise 35 bin Suriyeli yaşamaktadır.¹¹

AFAD' a göre şu ana kadar barınma merkezleri dışında yaşayan Suriyelilerin yüzde 45'inin kayıtları vardır. Bu nedenle, sayının daha fazla olduğu, Mardin'de ortalama 50-90.000 civarında Suriyeli yaşadığı tahmin edilmektedir.

Mardin'de dışa göçün oldukça yüksek seviyede gerçekleştiği Tablo 1'de görülmektedir. Ancak Mardin, özellikle iç savaşın başlamasından sonra Suriye'den çok yoğun şekilde dış göç almaktadır. Suriye'den gelen işgücü göçü Mardin'in çalışma hayatında varlığını göstermeye başlamıştır. Mardin halkı ile aralarında bulunan yakın akrabalık ve dostluk ilişkileri ile ortak dil ve kültür bağları sayesinde Suriyeliler, iş piyasalarında yer almakta zorlanmamaktadırlar.

Tablo 1. Mardin İlinin Yıllara Göre Göç Eğilimi

YILLAR	(%)
2007-2008	-18,25
2008-2009	-29,39
2009-2010	-6,72
2010-2011	-7,63
2011-2012	-11,09

Kaynak: TÜİK, Seçilmiş Göstergelerle Mardin, 2012
"Tabloda yabancı göçmenler kapsam dışında bırakılmıştır"

Uluslararası emek göçü kuramları, daha çok batılı ülkelere yönelik göçleri açıklamaya ilişkindir. Batılı ülkelere yönelik göçlere ilişkin çözümlenmeleri bile ciddi eleştirilerle karşı karşıya kalan bu kuramların Türkiye'ye yönelik göçlere uygulanması güçlüklerle doludur.¹²

Kavramsal çerçevemiz;

Birinci bölümde; göç, zorunlu göç, düzensiz göç ve enformel istihdam ile uluslararası koruma çeşitleri olan mültecilik, sığınmacılık, şartlı mültecilik, ikincil

¹¹ Afad Suriye Raporu s.16

¹² Taner Akpınar, Ankara Üniversitesi SBE Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı "Türkiye'ye Yönelik Düzensiz Göçler ve Göçmenlerin İnşaat Sektöründe Enformel İstihdamı" (Yayımlanmış Doktora Tezi Ankara-2009 s.12)

koruma statüsü ve geçici koruma kavramlarının tanımlarına yer verilerek Suriyelilerin hukuksal durumları bu çerçevede tartışılacaktır.

Çalışmanın ikinci bölümünü, Suriyelilerle yapılan saha araştırması oluşturacaktır. Saha araştırması, Suriyelilerin doğrudan enformel istihdamdaki yerlerine yönelik olarak yapılan ilk araştırmalardan birisi olma niteliğini taşımaktadır. Araştırma sonuçları; temel bulgular, demografik özellikler, çalışma hayatı ve geleceğe dair planlar olmak üzere dört ayrı grup halinde değerlendirilmiştir.

Temel bulgular; Suriye'deki yaşantıları, Türkiye'ye geliş şekilleri, amaçları, savaşın etkileri vb., demografik özellikler; cinsiyet, yaş, medeni durum, çocuk durumu vb., çalışma hayatı; istihdama dahil olma süreçleri, çalışma koşulları, iş bulma yöntemleri ve çalıştıkları sektörler vb., geleceğe dair planlar ise; Türkiye'de toplumun çalışma hayatında ve sosyal hayatta kendilerine yönelik bakış açılarının nasıl olduğuna ilişkin sonuçlar ve Suriye'ye dönüş planlarına ilişkin bilgiler içermektedir.

Anket sonuçları Suriyeli kadın ve erkekler için ayrı ayrı değerlendirilmeye tabi tutulmuştur. Verilerden %1'in altında olanlar %1'e, buçuklu sayılar tam sayılara yuvarlanmıştır.

Veri toplama tekniklerinden anket tekniği ile yapılan saha araştırmasının gerçekçi sonuçlar vereceği düşünülmeyle birlikte son olarak konu ile ilgili sahada yapılan araştırmalarla gözlemlenen olaylar ile günlük yaşantıda yapılan gözlemler ile ilgili tutulan notlar da esas kaynaklar arasında değerlendirilerek genel bir sonuca ulaşılmaya çalışılacaktır.

Sonuç bölümünde; Suriye'den Türkiye'ye gerçekleşen göç hareketleri ile enformel işgücü istihdamının neticeleri yorumlanmaya çalışılacaktır.

2. GÖÇ KAVRAMI VE ULUSLARARASI KORUMA ÇEŞİTLERİ

2.1. Göç Kavramı

Göç kavramı birçok araştırmacı tarafından farklı boyutlarıyla ele alınmış ve incelenmiştir. Kişilerin ya da grupların sembolik, coğrafi ya da idari sınırların ötesine, yeni yerleşim alanlarına ve sosyalliklere doğru hareketleri olarak tanımlanabilecek göç olgusu, içeriğinde homojen bir yapı barındırmaz, farklı sosyallikler içerir ve sebebi, türü ve sonuçlarıyla toplumların yaşamlarını şekillendiren en önemli olgulardan birisidir.¹ Göçler kitlesel düzeyde toplumlari, bireysel düzeyde ise kişileri daha çok etkileyen bir olgudur.

Sanayileşme, ticaretin gelişmesi, sömürgecilik hareketleri ve savaşlar gibi sebepler, toplumsal değişmelere zemin hazırlamış, tarihsel süreçler içerisinde toplumlar kendilerine yeni yaşam alanları inşa etmek zorunda kalmışlardır. Yaşanan süreçlerin baş aktörlerinden birisi de göç olgusu olmuştur. Bu açıdan göç, sosyoloji biliminde en önemli araştırma konularından birisidir.

Göçmen kişiler açısından göç olgusuna bakıldığında, genellikle daha iyi yaşam standartları ve toplumsal konum isteği ön plana çıkar. Göçmenlerin daha iyi bir hayata kavuşma arzusuyla gerçekleştirdikleri göç hareketleri, amaçlarına ulaşabilmeleri için yeterli değildir. Kendilerine, hedef olarak seçtikleri ülkelerin göçmen politikaları ile göç edilen ülkelerde yaşayan toplumların yapıları ve göçmenlere karşı tutum ve davranışları en önemli etkenlerdir. Toplumlar kendilerine yakın buldukları insanlara karşı daha açık ve hoşgörülü olurken, kendilerine uzak insanlara karşı daha mesafeli ve düşmanca bir tutum sergiler. Sosyoloji literatüründe “tür türünü arar” şeklindeki formülasyon, insanların hem kendi grubu hem de yabancı fenomeni karşısındaki tutumunu dile getirmektedir.²

Bu durum, göçmenlerin gittikleri ülkelerde kendilerine yönelik algının ve toplumsal yaklaşımın nasıl gerçekleşebileceği konusunda fikir vermektedir.

---

¹ İnan Keser, “Göç ve Zor -Diyarbakır Örneğinde Göç ve Zorunlu Göç”- Ütopya Yayınevi - 2011 s:1

² Kadir Canatan, “Avrupa Toplumlarının Göç Algıları ve Tutumları: Sosyolojik Bir Yaklaşım” Sosyoloji Dergisi, 3. Dizi, 27. Sayı, 2013/2, 317-332

Göçler, gerçekleşme biçimlerine göre bir sınıflandırmaya tabi tutulduğunda ana planda beş kategorinin olduğu söylenebilir.

Gidilen yere göre; Ülke sınırları içerisinde ise iç göç, ulusal sınırlar aşılarak başka ülkelere yönelik ise dış göç,

Zamana göre; Kısa süreli (geçici) veya uzun süreli (sürekli) göç,

İradenin kullanımına bağlı olarak; Gönüllü (isteğe bağlı) veya zorunlu (zorlama ya da doğal afetler vb. gibi) göç,

Büyükliklerine göre; Bir kişi, grup, aile veya kitlesel göçler.

Yasallığına göre; Sınırlar yasal yollardan geçiyorlarsa yasal göç, yasadışı yollardan geçiliyor ise yasadışı göç hareketlerinden bahsedilir.³

Göç nedenleri göz önüne alınarak çok sayıda itici ve çekici faktörler sıralanabilir. İtici güçler arasında çevresel, demografik, ekonomik ve siyasal baskılar sayılabilir. Göçe sevk eden çevresel güçler, kuraklıklar, su baskınları, depremler, yaşadığı yeri terk etmesini zorlayan ekonomik koşullar ise, yoksulluk, işsizlik gibi nedenler, yaşadığı yeri terke zorlayan siyasal baskılar arasında da savaşlar, ihtilaller ve sıkıyönetim, totaliter-otoriter yönetimler gösterilebilir.⁴ Çekici faktörler arasında ise istihdam olanakları ve ekonomik kazançlar gösterilebilir.

Savaşlar, ihtilaller, siyasi darbeler, dini ve etnik baskılar, nüfus mübadeleleri, isyanlar, terör olayları, sınır değişiklikleri gibi siyasal ve toplumsal nedenlerle insanlar göç etme eğilimine girebilmektedirler. Ancak ekonomik nedenler göç dalgalarının temelini oluşturmaktadır. Hatta siyasal ve toplumsal nedenlerle göç edilmiş olsa dahi insanların gittikleri yerlerde ekonomiye katıldıkları görülür.

Göçle ilgili ilk bilimsel çalışmaları yapan Ravenstein 1889'daki makalesinde; "kötü ve baskıcı kanunlar, ağır vergiler, kötü iklim koşulları ve benzeri gibi durumların göç dalgalarını meydana getirirse bile, bunların hiçbirinin insanların

---

³ Mustafa Gürkan, "Sosyolojik Açıdan Göç ve Yasadışı Göç Hareketleri" Kırıkkale Üniversitesi SBE, Kırıkkale 2006 (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi s.34)

⁴ Vefa AKDOĞAN " Güneydoğu'da Göç Hareketleri 'Diyarbakır Örneği' " s.1
<http://www.toplumvesiyaset.com/uyeDetay.php?uyeID=1245 E.T:15.07.2014>

ekonomik anlamda daha iyi olmayı arzularak meydana getirdiği göç dalgalarıyla karşılaştırılmayacağını” belirtmiştir.⁵

2.2. Zorunlu Göç Kavramı

Zorunlu göç; çevresel ve doğal afetlerden depremler, büyük yangınlar, iklim değişiklikleri gibi sebeplerle olabileceği gibi savaş, şiddet, gibi nedenlerle de gerçekleşebilmektedir. Elbette savaşın ve şiddetin ortaya çıkardığı tehdidin topluma yansması da en az savaşın kendisi kadar şiddetli olmaktadır. Bu nedenle en trajik ve travmatik olan göç türü, savaşın ve şiddetin yarattığı zorunlu göçler olmuştur.⁶ Savaş ve şiddet olayları insan hayatını doğrudan hedef alan tehlikelerin başında gelmektedir. İnsanlık tarihi bu tür büyük felaketlerin sonucu meydana gelen göçlerle doludur.

Zorunlu göçte kişi ya da gruplar, doğrudan kendilerinin taraf olmadıkları çatışma ve savaşların nesnesi durumuna gelebilmekte ve zorla göç ettirilmeleri ya da göç etmek zorunda bırakılabilmeleri sağlanmaktadır.⁷

Bu durumda ortaya çıkacak soru, zorunlu göç sürecinde iradenin kimde olduğudur. Bu irade, kişileri göçe zorlayacak olan savaş, şiddet olayları ve benzeri gibi durumlarla karşı karşıya bırakmak ve hayati tehlikenin açığa çıkması endişesi yaşatarak göç ettirilmelerini sağlamak isteyen kişiler ya da örgütsel yapılanmalar olabilmektedir. Bu nedenle devletlerin sahip olduğu ideoloji ile örgüt ve devlet yöneticilerinin yurttaş ve insana bakışı ile dolaysız ve açık bir ilişki içindedir. Dolayısıyla irade kullanımı, göç edenler açısından ya hiç kullanılmamakta, ya da çok düşük düzeyde kullanılmaktadır. Bu açıdan zorunlu göçe maruz kalan kişilerin bu göçten sağladığı fayda da çok düşük düzeyde gerçekleşmektedir.⁸

Türkiye, tarihsel süreç içerisinde kitlesel boyutlarda yaşanan zorunlu göçlere maruz kalmıştır. Bu göçler Cumhuriyet’in kuruluş süreci ve sonrasında devam etmiştir.

---

⁵ Yalçın, C. “Göç Sosyolojisi”, 2004, s.26 (Akt: Gürkan, M. s.17)

⁶ İç/Dış/Göç ve Kültür Özetler Kültür Araştırmaları Derneği ve Işık Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü IV. Kültür Araştırmaları Sempozyumu 15-17 Eylül 2007 Işık Üniversitesi Şile, İstanbul

⁷ Keser, s.2

⁸ Keser, s.10-14

Bu hareketlerin en somut örnekleri ise şu şekildedir:

- 1922-1938 yılları arasında Yunanistan'dan 384 bin kişi,
- 1923-1945 yılları arasında Balkanlar'dan 800 bin kişi,
- 1933-1945 yılları arasında Almanya'dan 800 kişi,
- 1988 yılında Irak'tan 51.542 kişi,
- 1989 yılında Bulgaristan'dan 345 bin kişi,
- 1991 yılında I. Körfez Savaşı'ndan sonra Irak'tan 467.489 kişi,
- 1992-1998 yılları arasında Bosna'dan 20 bin kişi,
- 1999 yılında Kosova'da meydana gelen olaylar sonrasında 17.746 kişi,
- 2001 yılında Makedonya'dan 10.500 kişi olmak üzere,

Türkiye'ye 1922'den günümüze kadar 2,5 milyondan fazla göçmen gelmiştir.⁹

Suriye'de yaşanan iç savaş nedeniyle de Suriyeliler üç yılı aşkın bir süredir kitleler halinde Türkiye'ye gelmektedirler. Türkiye'nin sınır komşuları Suriye, Irak gibi ülkelerde yaşanan değişim ve dönüşüm süreçleri ile ortaya çıkan şiddet olayları devam ettiği sürece Türkiye'ye yönelik göçlerinde devam edeceği anlaşılmaktadır.

2.3. Düzensiz Göç ve Enformel İstihdam

Küreselleşme sürecinde dünyada ve Türkiye'de kaçak göç olgusu farklı boyutlara taşınmakta, ulusal sınırları aşan kaçak göç ve göçmenler konusu gittikçe daha çok ilgi çeken bir alan haline gelmektedir. Kaçak göç ve göçmenler için kullanılan "kaçak" kelimesinin yaptığı olumsuz bildirim nedeniyle, uluslararası literatürde son dönemde "düzensiz göç ya da düzensiz göçmen" ifadeleri kullanılmaya başlanmıştır.¹⁰

Türkiye'de göç konusunda son dönemde yapılan çalışmalar neticesinde 11 Nisan 2014 tarihinde 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) yürürlüğe girmiştir. Kanunun göç ile ilgili tanımında düzenli göç, düzensiz göç ve uluslararası koruma ifadeleri yer almaktadır. Buna göre göç;

"Yabancıların, yasal yollarla Türkiye'ye girişini, Türkiye'de kalışını ve Türkiye'den çıkışını ifade eden düzenli göç ile yabancıların yasa dışı yollarla Türkiye'ye girişini, Türkiye'de

⁹ http://www.goc.gov.tr/icerik/goc-tarihi_363_380 E.T:14.06.2014

¹⁰ Görkem Dağdelen, "Türkiye'nin Görünmeyen Emekçileri: Yabancı Göçmenlerin Çalışma Hayatlarına Genel Bir Bakış" Çalışma Ortamı Dergisi Sayı: 117 Temmuz-Ağustos 2011

kalışını, Türkiye’den çıkışını ve Türkiye’de izinsiz çalışmasını ifade eden düzensiz göçü ve uluslararası korumayı” ifade etmektedir.¹¹

Düzensiz göçün dört ayrı kıstasa sahip olduğu görülmektedir.

Bunlar yabancıların;

Türkiye’ye yasa dışı yollarla girişini,

Türkiye’de yasa dışı kalışını,

Türkiye’den yasa dışı çıkışını,

Türkiye’de izinsiz çalışmasını ifade etmektedir.

Türkiye’ye yasal olarak giriş yaptıkları halde yasal çıkış süreleri içerisinde çıkmayan yabancılar da düzensiz göçmen statüsünde bulunmaktadırlar.

Düzensiz göç kavramı, yasadışı göçle aynı anlamda kullanılmakla birlikte yasadışı göç kavramı göçmen kaçakçılığı, insan ticareti gibi kavramlarla da ilişkilendirilmektedir.

Uluslararası Göç Örgütüne göre Yasadışı Göç;

“Bir kişinin yasal olarak bulunduğu ülkeyi terk ederek başka bir ülkeye yasadışı yollardan girmesi, yasal yollardan girdikten sonra süresi içinde ülkeyi terk etmemek suretiyle o ülkede yasal izin sahibi olmaksızın uzun süreli olarak yaşaması ve/veya çalışmasıdır.”¹²

Uluslararası Göç Örgütünün tanımlaması ile 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun düzensiz göç kavramı çok büyük benzerlik göstermektedir. Dolayısıyla yasadışı göçü sadece göçmen kaçakçılığı ve/veya insan ticaretiyle sınırlandırmanın uygun bir tanımlama olmadığı anlaşılmaktadır.¹³

Yasadışı göç kavramının ilişkilendirildiği göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti de birbirinden farklı konulardır ve yasalara göre suçtur.

Göçmen kaçakçılığı; “Doğrudan doğruya veya dolaylı olarak maddi menfaat elde etmek amacıyla, yasal olmayan yollardan bir yabancıyı ülkeye sokulması veya ülkede kalmasına imkân sağlanması, Türk vatandaşı veya yabancıyı yurt dışına çıkmasına imkân sağlanmasıdır.”

---

¹¹ 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Madde:3
<http://www.goc.gov.tr/files/dokuman15.pdf> adresinden ulaşılabilir. (E.T:14.06.2014)

¹² Oğuzhan Ömer DEMİR, Hakan ERDAL”Yasadışı Göç İle İlgili Kavramların Doğru Anlaşılmasını Sorunu ve Yazılı Basında Çıkan Haberler Üzerine Bir İnceleme” Polis Bilimleri Dergisi Cilt:12 (1) s.7 2010

¹³ http://www.goc.gov.tr/icerik3/genel-bilgiler_409_422_423 E.T:15.06.2014

İnsan ticareti; “Kişilerin zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, fuhuş yaptırmak veya esarete tâbi kılmak ya da vücut organlarının verilmesini sağlamak maksadıyla tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak, nüfuzu kötüye kullanmak, kandırmak veya kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanarak rızalarını elde etmek suretiyle kişilerin ülkeye sokulmaları, ülke dışına çıkarılmaları, bir yerden başka bir yere götürülmeleri veya sevk edilmeleridir.”¹⁴

Düzensiz göçler gelişmiş ülkelere yönelik olmakla birlikte, asıl olarak gelişmekte olan bölgelerde yaygındır. Bugün dünya genelinde yaklaşık 20-30 milyon düzensiz göçmen olduğu hesaplanmaktadır. Hedef ülkelerin göç politikalarını katılaştırmaları, kaynak ülkelerde artan göç baskısı, göçün kontrolündeki güçlükler ve göçmen kaçakçılığı yapan suç örgütlerinin faaliyetlerindeki artışlar buna sebep olmaktadır.¹⁵

Türkiye, düzensiz göç hareketleriyle 1990’lı yıllarda yüzleşmiştir. 1970’li yılların ortalarına kadar özellikle Almanya başta olmak üzere Batı Avrupa ülkelerinin birçoğuna işçi gönderen Türkiye, 1990’lı yıllarda bazı Afrika ülkelerinden ve eski Sovyetler Birliği ülkelerinin bağımsızlıklarını kazanmaya başlamalarıyla birlikte bu ülkelerden düzensiz göç almaya başlamıştır.

1980’lerin sonundan itibaren Türkiye Irak’tan gelen göçmen akını ile karşılaşmıştır. 1988’de Irak ordusunun kimyasal silah kullanması ve 1991’de Körfez Savaşı nedeniyle yüz binlerce Iraklı Türkiye’ye gelmiştir.

1990’larda Kosova’da yaşanan gelişmeler, Irak’ın değişim süreci, Arap Baharı dönemi ve son olarak Suriye’deki iç karışıklıklarla göç süreci adeta bir süreklilik kazanarak devam etmiştir.¹⁶

Türkiye’de düzensiz göç hareketlerinde transit göçmenler ile döngüsel göçmenler ön plana çıkmaktadır. Türkiye, transit göçmenler tarafından bir geçiş güzergâhı olarak kullanılmaktadır. 2000-2010 yılları arasında en çok göçmen gönderen beş ülke Irak, Pakistan Afganistan, İran ve Bangladeş’tir. Bu ülkelerden

---

¹⁴ <http://www.egm.gov.tr/Sayfalar/yasadisi-goc-ve-gocmek-kacakligi.aspx>

¹⁵ Gülay Toksöz, Seyhan Erdoğan, Selmin Kaşka; “Türkiye’de Düzensiz Emek Göçü ve Göçmenlerin İşgücü Piyasalarındaki Durumları” International Organization for Migration (IOM) Ekim-2012 s.11

¹⁶ http://www.goc.gov.tr/icerik6/genel-bilgiler_409_422_423_icerik E.T:15.06.2014

gelen göçmenlerin büyük çoğunluğunun transit göçmen oldukları tahmin edilmektedir.¹⁷

Döngüsel ya da dairesel düzensiz göçmenler; Türkiye'ye genellikle yasal olarak giriş çıkış yaparak yasadışı şekilde çalışanlar ve ekonomik gelir elde etmek amacıyla, gerek enformel istihdam alanlarında çalışarak gerekse bavul ticareti, ev içi işler (bakıcılık, hizmetçik) mevsimlik işçi gibi düşük gelirli işlerde çalışan işçilerdir.¹⁸ Ülkelerindeki yüksek işsizlik ve gelir düşüklüğü, kişisel borçlar, ailelerin ekonomik ihtiyaçları ve daha iyi bir hayat arayışı, geçici bir süre çalışarak para kazanıp biriktirmek ve ülkesine dönmek, ihtiyaç durumunda yeniden çalışmak üzere gelmek bu göçmenlerin ortak özelliği olup, bu durum döngüsel veya mekik göç olarak tanımlanmaktadır.¹⁹

Döngüsel göçe Türkiye'de en çok Rusya Federasyonu, Ukrayna, Moldova, Romanya, Bulgaristan ve Gürcistan vatandaşları konu olmuştur. Bu ülkelerden gelenler Türkiye'ye çeşitli amaçlarla giriş yaparak ticari amaç olarak nitelendirilebilecek bavul ticareti ya da Türkiye'nin geniş enformel emek piyasasında kayıt dışı işlerde çalışmaktadırlar.²⁰

Türkiye'ye yönelik düzensiz göç hareketlerini sadece Türkiye dışında meydana gelen siyasal ve toplumsal gelişmelerle açıklamanın yüzeysel kalacağı aşikârdır. Türkiye'deki ekonomik, siyasal ve toplumsal alanlarda yaşanan değişim ve gelişim süreçleri, Türkiye'nin uyguladığı esnek vize politikaları, iş bulma olasılığı, coğrafi yakınlık, kolay ulaşım, Türkiye'de çalışan arkadaş, akraba ve aile bireylerinin yani sosyal ağların varlığı önde gelen sebeplere dendir.

Türkiye'de yakalanan düzensiz göçmen sayısına bakıldığında, en yüksek düzeye 2000 yılında ulaşıldığı, son 5 yıllık dönemde ise 2000'li yılların ilk yarılarna göre daha düşük bir düzeyde olduğu görülmektedir.

---

¹⁷ İçduygu, Ahmet ve Aksel, B.Damla; "Türkiye'de Düzensiz Göç" Ankara, Uluslararası Göç Örgütü Yayını Eylül-2012 s.21

¹⁸ A.İçduygu ve D.Aksel s.25

¹⁹ İçduygu 2008:4, Erder 2007:43, Erder 2010 (Akt:G.Toksöz, S. Erdoğan, S. Kaşka s:21)

²⁰ Nihan Cığerci Ulukan ve Umut Ulukan, "Kriz ve Göç: Türkiye Gürcistan, Nüfus Hareketleri Üzerine Bir Tartışma" Türkiye Ekonomi Kurumu Tartışma Metni 2012/97

Tablo 2. 1995-2013 Yılları Arasında Yakalanan Düzensiz Göçmenler

YIL	YAKALANAN YASADIŞI GÖÇMEN
1995	11.362
1996	18.804
1997	28.439
1998	29.426
1999	47.529
2000	94.514
2001	92.365
2002	82.825
2003	56.719
2004	61.228
2005	57.428
2006	51.987
2007	64.290
2008	65.737
2009	34.345
2010	32.667
2011	44.415
2012	47.510
2013	39.890
TOPLAM	961.480

Kaynak: http://www.goc.gov.tr/icerik/goc-istatistikleri_363_378 E.T:21.06.2014

1995-2013 yılları arasında yakalanan düzensiz göçmen sayısı neredeyse 1 milyona ulaşmıştır.

Düzensiz göçün büyümesi, yasadışı faaliyetleri daha karlı kılar, vasıfsız yerel işgücünü yerinden eder, toplu pazarlığı zayıflatarak çalışma koşullarını kötüleştirir, toplumda gerilim yaratır ve ekonominin enformel sektörlerinin büyümesine yol açar. Gönderen ülke açısından da vatandaşlarının sömürüye ve istismara uğraması gibi sorunlar yaratır.²¹

Göçmenler açısından sosyal güvenceden, devlet korumasından ve örgütlü yaşamdan yoksun şekilde, çok düşük ücretler karşılığında ve hatta yakalandıklarında sınır dışı edilecekleri endişesi ile sadece karın tokluğuna dahi çalışmalarını gerektirebilmektedir.

Bütün bunlar göçmenler aleyhine bir durum ortaya koymaktadır. Bu nedenle düzensiz göçmenler çok büyük mağduriyetler yaşamaktadırlar.

²¹ G.Toksöz, S. Erdoğan, S. Kaşka s:12

Düzensiz göç, kaçak göçmen işçi, yabancı işgücü göçü gibi olgularla bağlantılı olan enformel istihdamın en önemli kaynaklarından birisi yabancı işgücü göçüdür. Enformelleşme olgusu Uluslararası Çalışma Örgütü (UÇÖ) tarafından 1972 yılında dile getirilmiş, emek yoğun işleri ön plana çıkaran bir tanıma yer verilmiştir.

Bu kavramı ilk kullanan kişi olan Keith Hart, enformel sektörü, toplumsal sorunlar açısından üzerinde önemle durulması gereken bir konu olarak görmekte, insanların ağır koşullar altında düşük ücretlerle çalıştıkları, istikrarsız, düzensiz, güvencesiz bir çalışma biçimi olarak tanımlamaktadır.²²

Kişiler bir taraftan en kötü şartlarda, güvencesiz bir şekilde çalışırken diğer taraftan vergi kaybı, haksız rekabet, kültürel geri kalma, sıra dışı kentsel oluşumlar gibi toplumsal zararlar da meydana gelmektedir. Enformel sektör çalışanları, yoksulluğun topluma getirdiği toplumsal maliyetin en somut olarak gözlemlenebileceği sosyal kesimlerden biridir.²³

Enformel sektörün emek sürecinde vurgulanması gereken en önemli noktalardan biri çalışma saatlerinin uzunluğudur. Türkiye’de çalışma hayatı ile ilgili mevzuata göre, haftalık çalışma süresinin 45 saati geçmemesi gerekmektedir.²⁴ Fakat enformel sektörde çalışanlar açısından bu saatlere çok riayet edildiği söylenemez. Düzensiz göçmenler özellikle sınır dışı edilme korkusuyla çok daha uzun süreler çalıştırılabilmektedirler.

Enformel sektörün diğer özelliği kısa süreli işlerden oluşması ve sık işyeri değiştirmek zorunda kalınmasıdır. İnşaat ve mevsimlik tarım işçiliği gibi yapılan işin özelliği dolayısıyla ya da işverenlerin isteği ile işçiler bir anda işsiz kalabilmektedir.

Çalışanlar yeni bir iş bulmak için genellikle sosyal ağlara başvurumaktadırlar. Akrabalık veya komşuluk ilişkileri gibi sosyal ağları kullanarak iş bulma oldukça yaygın kullanılan bir yöntem olmaktadır. Sosyal ağlardan yararlanarak iş bulma, düzensiz göçmenler içinde çok geçerli bir yöntemdir.

---

²² T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2303 Ekonomi Sosyolojisi

²³ Prof.Dr. Metin ÖZKUL, Gizem KANYILMAZ “Yoksulluk ve Enformelleşme Bağlamında Ortaya Çıkan Bir Yaşam Tarzı: Seyyar Satıcılar” Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi 2012 C.17 s.1

²⁴ İş Kanununa İlişkin Çalışma Süreleri Yönetmeliği Resmi Gazete Tarihi-Sayısı: 06.04.2004- 25425

Düzensiz göçmenler, işgücü piyasalarında herhangi bir resmi güvence olmadan, işçi işveren arasındaki sözlü anlaşmaya dayalı bir çalışma biçimi ile yer alabilmektedirler.

Suriye meselesine düzensiz göç üzerinden bakıldığında, sınırlardan yasal olmayan girişler ve izinsiz çalışma bağlamında yakınlık bulunmakta olduğu görülür. Döngüsel (dairese) göçün temel niteliklerinden olan coğrafi yakınlık ve kolay ulaşım sayesinde Türkiye’de çalışan arkadaş, akraba ve aile bireylerinin yani sosyal ağların varlığı ve geçici bir süre çalışarak para kazanıp ülkesine dönmek, ihtiyaç durumunda yeniden çalışmak üzere gelmek gibi en temel konular açısından, çalışma amaçlı gelen Suriyeliler benzerlikler göstermektedir.

Suriyelilerin, düzensiz göçmenler ile aralarında bazı önemli farklar ise şu şekilde sıralanabilir. Düzensiz göçmenler, transit ve döngüsel göçmen gibi kategorilerde değerlendirilmektedir. Transit göçmenlerin temel amacı Türkiye’yi bir geçiş güzergâhı olarak kullanarak genellikle gelişmemiş ülkelerden Avrupa kıtasına geçmek ve Avrupa ülkeleri gibi ileri sanayi ülkelerinde yaşam alanı aramalarıdır.

Döngüsel göçmenler ise genellikle turizm vb. amaçlı vizeler olarak yasal şekilde ülkeye girdikten sonra vize süreleri içinde veya vize sürelerini aştıkları halde ülkede kalmaya devam ederek kaçak çalışan ve yakalandıklarında ülkeden sınır dışı edilmeleri gereken göçmenlerdir. Geldikleri ülkelerin ekonomik yapıları çok iyi olmadığından, çalışabilecekleri ve kolay ulaşım sağlayabilecekleri yerlere giderek kısa süreli aralıklarla mekiksel olarak bu hareketi sürdürmektedirler.

Döngüsel ya da transit göçmenler, iç savaş, çatışma vb. gibi sebeplerden çok, ekonomik geri kalmışlık, görece düşük yaşam seviyeleri gibi sebeplerle kısa süreli çalışmak ya da gelişmiş ülkelere geçebilmek amacıyla ve kendi iradeleri ile karar vererek göç etmektedirler.

Suriyelilerin birçoğu, kendi iradeleri dışında göç etmektedir. Yaşadıkları yerlerden ayrılmaya zorlanmış kişilerdir. İç savaştan dolayı yaşamları tehlikededir ve doğrudan acil korumaya ihtiyaçları vardır. İç savaştan kaçmak ve hayatta kalabilmek için toplu şekilde gittikleri ülkelerin sınırlarına gelerek koruma talep etmektedirler. Göç hareketleri, iç savaş vb. gibi zorunlu sebeplere dayanmaktadır ve ülkeye girişler

sınır kapılarından yapılan yasal girişler gibi değildir. Birçoğu kimliksiz ve pasaportsuz gelmiş olabilir ancak ülkeye girişlerine izin verilir. Masrafları, gittikleri ülkeler tarafından karşılanmaktadır. Kendilerine koruma hakkı sağlayan şartların devam etmesi ya da kendi istekleriyle ülkelere dönmeye karar verene kadar geçici korumadan faydalanmaya devam ederler. Suriyelilerin statüleri bu açıdan hem fark hem de önem arz eder.

2.4. Uluslararası Koruma Çeşitleri

Türkiye, 11.04.2014 tarihinde yürürlüğe giren 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) ile üç çeşit bireysel uluslararası koruma hakkı tanımlanmış, geçici koruma rejimine yasal dayanak sağlamıştır. Bu bölümde mültecilik, sığınmacılık, şartlı mültecilik, geçici koruma kavramları hakkında bilgilere yer verilecektir.

2.4.1. Mültecilik

22 Nisan 1954 tarihinde yürürlüğe giren “Birleşmiş Milletler Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşme” hükümlerine göre Mülteci;

“İrki, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen her şahıstır”.²⁵

Türkiye, bu tanımlı coğrafi kısıtlılıklar şartıyla kabul etmiş, günümüze kadar uygulama alanı bulan kısa adıyla 1994 İltica ve Sığınma Yönetmeliğinde, “Avrupa’da meydana gelen olaylar nedeniyle” başvuranlara mülteci, “Avrupa dışından gelenlere” ise sığınmacı tabirini kullanmıştır.

6458 sayılı YUKK, aynı coğrafi kısıtlılıkları koruyarak mülteciyi;

Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında mülteci statüsü verilir.” şeklinde tanımlamıştır.

²⁵ <http://www.ombudsman.gov.tr/contents/files/45516--Mültecilerin-Hukuki-Durumuna-Dair-Sozlesme.pdf> adresinden ulaşılabilir. E.T:15.06.2014

Türk hukukunda mültecilik statüsü kazanabilmek için bahsedilen zulmün “Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle” gerçekleşmiş olması gerekir.

Avrupa’dan gelerek uluslararası koruma talep eden yabancılardan mülteci olma şartını taşıyanlar Türkiye’de iltica talebinde bulunabilmektedirler. Türkiye’de mülteci statüsü, daha ziyade soğuk savaş döneminde Doğu Avrupa ülkelerinden gelerek uluslararası koruma talep eden yabancılar açısından uygulanmıştır.²⁶

2.4.2. Sığınmacılık

1994 İltica ve Sığınma Yönetmeliği, Avrupa dışından herhangi bir yerden gelenlere, üçüncü bir ülkeye kalıcı olarak yerleştirilene kadar sığınma hakkı tanımaktadır. Buna göre Sığınmacı;

“İrki, dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeniyle takibata uğrayacağından haklı olarak korktuğu için vatandaşı olduğu ülke dışında bulunan ve vatandaşı olduğu ülkenin himayesinden istifade edemeyen veya korkudan dolayı istifade etmek istemeyen ya da uyruğu yoksa ve önceden ikamet ettiği ülke dışında bulunuyorsa oraya dönmeyen veya korkusundan dolayı dönmek istemeyen yabancıdır.”²⁷

Kısaca;

Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle başvuranlara mülteci, Avrupa ülkeleri dışından gelenler için sığınmacı tanımını getirmiştir.

2.4.3. Şartlı Mültecilik

11.04.2014 tarihli 6458 sayılı YUKK, mülteci tabirini korurken, sığınmacı ifadesini yerine şartlı mülteci kavramını kullanmıştır. Bu anlamda şartlı mülteci kavramı yeni bir tabirdir.

Şartlı Mültecinin tanımı;

“Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönmeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında verilen statüyü ifade eder. Üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar, şartlı mültecinin Türkiye’de kalmasına izin verilir.” Şeklinde dir.

²⁶ http://www.mulkiyeteftis.gov.tr/ortak_icerik/mulkiyeteftis/multeciler.pdf E.T:26.06.2014

²⁷ 1994 İltica ve Sığınmacı Yönetmeliği Yayınlandığı R.Gazetenin Tarihi : 30/11/1994 No: 22127

Şartlı mülteciler üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar Türkiye’de kalmalarına izin verilenlerdir. Yeni kanun coğrafi çekinceleri muhafaza etmektedir.

2.4.4. İkincil Koruma Kavramı

Mülteci veya şartlı mülteci olarak nitelendirilemeyen, ancak vatandaşı olduğu veya ikamet ettiği ülkeye geri gönderildiği takdirde;

- a) Ölüm cezasına mahkûm olacak veya ölüm cezası infaz edilecek,
- b) İşkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacak,
- c) Uluslararası veya ülke genelindeki silahlı çatışma durumlarında, ayırım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle şahsına yönelik ciddi tehditle karşılaşacak olması nedeniyle menşe ülkesinin veya ikamet ülkesinin korumasından yararlanamayan veya söz konusu tehdit nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancı ya da vatansız kişiye, statü belirleme işlemleri sonrasında verilen statüyü ifade eder.

2.4.5. Geçici Koruma Kavramı

Bir ülkenin uluslararası sınırlarına doğru kitlesel şekilde yaşanan ve süreklilik arz eden göç hareketleri dolayısıyla, bireysel hukuki koruma sağlayamayacak derecede o ülkenin kitlesel göçlerden etkilenmesi durumunda, uyguladığı sistem; geçici koruma olarak adlandırılır.

Kitlesel akın olaylarında acil çözümler bulmak üzere geliştirilen bir koruma biçimidir. Devletlerin geri göndermeme yükümlülükleri çerçevesinde kitleler halinde ülke sınırlarına ulaşan kişilere, bireysel statü belirleme işlemleri ile vakit kaybetmeden, uygulanan pratik ve tamamlayıcı bir çözüm yoludur.²⁸

Türkiye’ye kitlesel akınla gelen Suriyelilere sağlanan koruma uluslararası literatüre göre geçici korumadır.

Geçici korumanın 3 temel unsuru;

Açık sınır politikası ile ülke topraklarına kabul,

Geri göndermeme ilkesi,

Gelen kişilerin temel ve acil ihtiyaçlarının karşılanması şeklindedir.

Türkiye, 29.04.2011’den bu yana geçici korumayı “Türkiye’ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye’den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında

²⁸ http://www.goc.gov.tr/icerik3/toplu-siginma--gecici-koruma_409_558_1094 E.T:14.06.2014

Yönetmelik” ve 30.03.2012 tarihli ve 62 sayılı “Türkiye’ye Toplu Sığınma Amacıyla Gelen Suriye Arap Cumhuriyeti Vatandaşlarının ve Suriye Arap Cumhuriyetinde İkamet Eden Vatansız Kişilerin Kabulüne ve Barındırılmasına İlişkin Yönerge” (İçişleri Bakanlığı Yönergesi) çerçevesinde sağlamaktadır.²⁹ Ancak 11.04.2014 tarihinde yürürlüğe giren YUKK ile geçici koruma, yasal dayanak kazanmıştır.

Geçici Koruma Kavramı;

“Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara geçici koruma sağlanabilmektedir.” Şeklinde tanımlanır.

Mülteci veya ikincil koruma statüsü sahibi kişiler, statü almasından itibaren bağımlı veya bağımsız olarak çalışabilmekte, şartlı mülteciler de, uluslararası koruma başvurusu tarihinden altı ay sonra çalışma izni almak için başvurabilmektedirler.

Geçici koruma altına alınanların, örneğin Suriyelilerin çalışma hakkı bulunmamaktadır. Ancak yasal olarak pasaportuyla gelmiş ve ikamet izni verilmiş bulunan Suriyelilere ikamet izin sürelerini aşmamak üzere, çalışma izni verilmektedir.³⁰

Yasal olarak giriş yapmamış olan Suriyeliler ikamet izni alamamakta, sadece AFAD tarafından gerek barınma merkezlerinde gerekse illerde kurulan merkezlerde kayıt altına alınmaktadırlar. Bu kayıtlar sayesinde Suriyeliler Türkiye içinde temel sağlık, eğitim gibi hizmetlerden yararlanabilmektedirler.

Suriyelilerin yasal zeminde çalışabilmeleri amacıyla yapılabilecek düzenlemelerle ilgili haberler çıkmakla birlikte tamamlanmış bir çalışma mevcut değildir.³¹

Geri dönüş güvenli hale geldiğinde genelleşmiş şiddetten kaçan kişiler için geçici koruma Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği’nin de (BMMYK) kabul etmesiyle kaldırılabilir.³²

²⁹ http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-korumanin-unsurlari_409_558_1095_icerik E.T: 26.06.2014

³⁰ <http://www.alo170.gov.tr/sss.aspx#=#52> E.T:22.06.2014

³¹ <http://www.buyuksehirardin.com/> sitesinde yer alan bir haber şöyledir:

“Hükümet,Türkiye’de yaşayan binlerce Suriyeliye çalışma izni vermeye hazırlanıyor. Bu konudaki ilk açıklama Ak Parti Dış İlişkiler Başkan Yardımcısı Ali Şahin’den geldi. Yabancı basın temsilcileriyle buluşan Şahin, “Türkiye’de bulunan Suriyelilerin çalışma izni için bir çalışma var” dedi. E.T:16.06.2014

Suriye’de yaşanan iç savaşın ne zaman sona ereceği konusunda kesin bir fikir beyan etmek zordur. Bu nedenle Suriyelilerin Türkiye’deki gelecekleri hakkında net bir bilgi vermek en azından řu an için imkânsızdır.

---

³² <http://www.unhcr.org.tr/?content=43&page=29> E.T:27.06.2014

3. SAHA ARAŞTIRMASI SONUÇLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Saha araştırması sonuçları temel bulgular, demografik bilgiler, enformel istihdama yönelik bulgular, ayrımcılık ve geleceğe yönelik düşünceler şeklinde değerlendirilecektir.

3.1. Temel Bulgular

Suriyelilerin iç savaştan nasıl etkilendikleri, geldikleri ve dönüş yaptıkları yerin özellikleri, Türkiye'ye nereden, hangi şekilde ve kimlerle geldikleri, Türkiye'de yaşadıkları şehirler ve tercih sebepleri vb. gibi temel bulgular üzerinde durulacaktır.

3.1.1. Suriye'deki İç Savaştan Etkilenme

Suriye'de bir iç savaş ve şiddet ortamı söz konusudur. İnsanlar ölmekte, çocuklar, yaşlılar, kadınlar savaştan en çok zarar gören kesimlerin başında gelmektedir. Birçok Suriyeli bu savaşta yakınlarını ve sevdiklerini kaybetmiştir. Şüphesiz ki iç savaş sürdüğü sürece yakınlarını kaybedenlerin başına da aynı felaketlerin gelmesi muhtemeldir. İç savaş ve şiddet olayları, yaşadıkları topraklardan ayrılmak zorunda bıraktığı insanları, zorunlu sığınmacılıkla ve kaçak göçmen işçilikle karşı karşıya bırakmıştır.

Suriye'deki iç savaşta, ankete katılan Suriyelilerin yarısının, iç savaşın sonuçlarından doğrudan etkilendikleri görülmektedir. Ailenizden kimseyi kaybettiniz mi? sorusuna evet cevabı verenler yüzde 50'dir. Kimleri kaybettikleri sorulduğunda "babam, ağabeyim, kardeşim, kız kardeşim, amcam, amcamın oğlu, amcakızlarım, dayımın oğlu, kuzenlerim, uzaktan akrabalarım, çok sayıda akrabalarım, arkadaşlarım" şeklinde cevaplar alınmıştır.

Kişilerin ailelerinden veya yaşadığı çevreden birisini kaybetmiş olmaları onların göç kararı almalarında etkili olabilecek bir unsurdur.

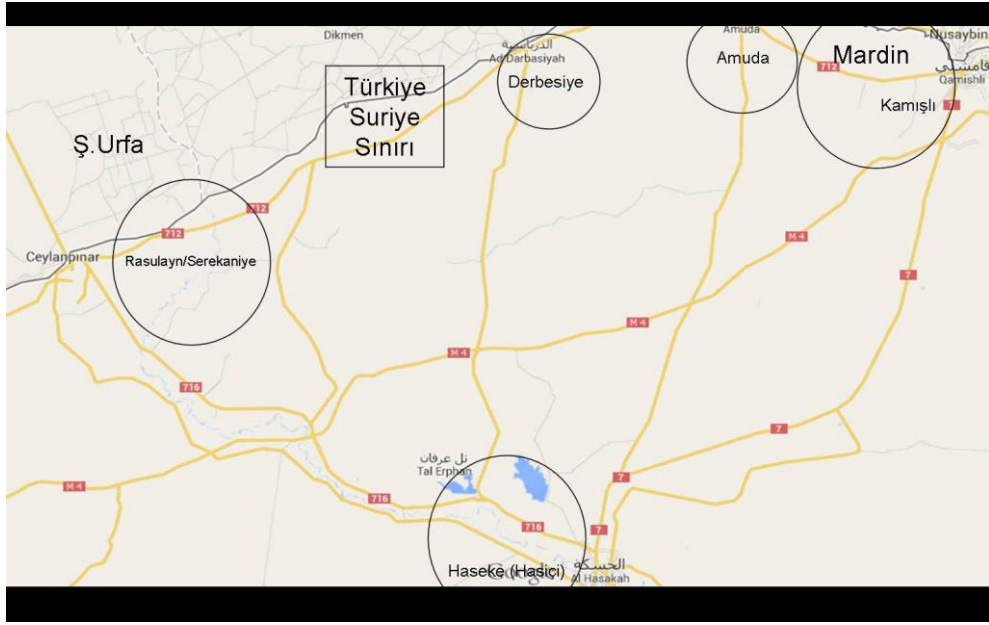
Tablo 3. Ailenizden Kimseyi Kaybettiniz mi?

	ERKEK	(%)	KADIN	(%)	GENEL	(%)
Evet	68	48	22	58	90	50
Hayır	73	52	16	42	89	50
TOPLAM	141	100	38	100	179	100

3.1.2. Suriye’de Yaşadıkları Yerler

Mardin’deki Suriyeliler açısından dikkati çeken ilk husus, Mardin-Şanlıurfa illeri arasında Suriye tarafında kalan Kamışlı, Amuda, Derbesiye, Haseki, Rasulayn/Serakaniye olarak bilinen yerleşim bölgelerinden gelmiş olmalarıdır.

Şekil 1. Mardin-Şanlıurfa arası Suriye Sınırı

Kaynak: <https://www.google.com.tr/maps>

Bahsedilen bölge etnik olarak Kürt kökenli Suriyelilerin yaşadıkları yer olarak bilinmektedir. Ankette Suriyelilere, nereye gidecekleri “bugünkü yolculuk nereye?” şeklinde sorulmuştur. Suriyeliler, genel olarak yüzde 33 oranında Kamışlı, yüzde 8 oranında Derbesiye, yüzde 8 oranında Haseki, yüzde 9 oranında Amuda olmak üzere toplamda yüzde 58 oranında Mardin sınırına yakın yerleşim yerlerine döneceklerini söylemişlerdir. Kamışlı hem kadınlarda hem erkeklerde oldukça yüksek bir oranla öne çıkmaktadır. Yüzde 25’inin de genel olarak Suriye, Rasulayn ve Serakaniye yanıtını verdiği göz önüne alındığında yakın bölgelerden gidiş gelişin daha yoğun olduğu söylenebilir. AFAD’a göre Türkiye’deki toplam Suriyelilerin yüzde 36’sı Halep’ten gelmiştir. Ancak burada Halep’e dönüş yapacak olanların oranı yüzde 1’den daha azdır.¹ Mardin’deki Suriyelilerin büyük çoğunluğunun sınırdaki illerden geldikleri ve aynı yere dönme niyetinde oldukları söylenebilir.

¹ %0,67- %1’e yuvarlanmıştır.

Mardin'in Kızıltepe ilçesi Şenyurt Mahallesinin tam karşısında birkaç yüz metre aralık ile Derbesiye yer alır.²

Şekil 2. Şenyurt'tan Derbesiye'nin Görüntüsü

Kaynak: <https://www.google.com.tr/maps>

Mardin'in Nusaybin ilçesinin tam karşısında bir kaç yüz metre ileride ise Kamışlı yer alır.

Şekil 3. Nusaybin'den Kamışlı'nın Görüntüsü

Kaynak: <https://www.google.com.tr/maps>

---

² Resimlerde görülen teller, Türkiye-Suriye sınırını göstermektedir.

Tablo 4. Dönüş Yaptığımız veya Gittiğiniz Şehir/Yer

	ERKEK (%)	KADIN (%)	GENEL (%)
Kamışlı	40	34	33
Derbesiye	8	7	8
Haseki	11	9	8
Amuda	12	10	9
Rasulayn	4	3	2
Halep	1	1	1
Rojava	1	1	1
Serikaniye	4	3	2
Suriye	20	16	21
Mardin	13	11	11
İstanbul	2	2	2
Almanya	1	1	1
Nereye gideceğimi bilmiyorum	2	2	1
TOPLAM	119	100	100

3.1.3. Suriye’den Geldikleri Yerin Kentsel Özellikleri

Suriyelilerle ilgili en temel konulardan birisi, hayatlarının büyük kısmını geçirdikleri yerleşim alanlarına ait bilgilerdir. Büyük şehirlerde yaşamış olanlar, erkeklerde yüzde 40, kadınlarda yüzde 57, küçük şehirlerde yaşamış olanlar ise yüzde 33’e yüzde 25’tir. Şehirli nüfus oranı erkekler için yüzde 73, kasaba-köy oranı yüzde 27, kadınlar için şehirli nüfus oranı yüzde 82, kasaba-köy oranı yüzde 18 olarak yansımıştır.

Hem erkeklerde hem de kadınlarda şehirli nüfus oranı oldukça yüksek, kasaba ve köylerden gelenlerin oranı düşüktür. Ankete göre Suriyelilerin çoğu hayatlarının çok büyük kısmını şehirlerde geçirenlerden oluşmaktadır.

Tablo 5. Gelmeden Önceki Yaşadığınız Yer

	ERKEK (%)	KADIN (%)	GENEL (%)
Büyük şehir	50	40	45
Küçük şehir	41	33	31
Kasaba	8	7	6
Köy	25	20	18
TOPLAM	124	100	100

3.1.4. Türkiye’ye Gelmeyi Tercih Etme Sebepleri

Suriyeliler açısından Türkiye’ye gelmekteki en önemli sebep, Türkiye’nin yakınlığı ve iş imkânlarının çok olması düşüncesidir. Ekonomik sebeplerle gelenlerin oranı bir hayli yüksek görünmektedir. Özellikle erkek nüfusun yüzde 28 oranında doğrudan iş olanaklarını değerlendirdiği görülmektedir.

Tablo 6. Türkiye'ye Gelmeyi Tercih Etmenizdeki En Önemli Faktörler

	ERKEK (%)	KADIN (%)	GENEL (%)
Yakın olması	77	51	34
İş imkânlarının çok olduğunu düşündüm	76	11	48
En kolay gelebileceğim ülkeydi	25	16	4
Modern ve gelişmiş bir ülke	7	5	2
TOPLAM	152	100	45

3.1.5. Türkiye'ye Kimlerle Geldikleri

Aileleriyle gelenlerin oranı, erkeklerde yüzde 49, kadınlarda yüzde 78'dir. Suriyeli erkeklerin yüzde 38'i kadınların ise yüzde 18'i Türkiye'ye yalnız gelmişlerdir. Yalnız gelen erkeklerin kadınlardan daha fazla olması, bazılarının ailelerini getirmeyerek iş piyasalarında bir müddet çalıştıktan sonra döndüklerini göstermektedir. Bir çeşit mekik göçünü düşündürse de, kendilerini göçe zorlayan sebepler ve neticeleri tam olarak bunu söylememize engel olmaktadır. Ayrıca askerlik ve eğitim çağında bulunan bekâr erkekler ile arkadaş ve tanıdıkları ile gelmiş olanlarda vardır.

Tablo 7. (En Son Gelişte) Türkiye'ye Kiminle Geldiniz

	ERKEK (%)	KADIN (%)	GENEL (%)
Yalnız	54	38	8
Ailemle	69	49	36
Akrabalarla	8	6	-
Arkadaşlarla	8	6	1
Komşularıyla	2	1	1
TOPLAM	141	100	46

3.1.6. Türkiye'ye Giriş Yaptıkları Yerler

Ankette Suriyelilere "Türkiye'ye hangi il sınırimızdan giriş yaptınız?" diye sorulmuş, yüzde 80 oranında Mardin cevabı alınmıştır. İkinci olarak en yüksek cevap yüzde 12 ile Şanlıurfa'dır. Mardin ya da Şanlıurfa'dan girdim diyenlerin oranı yüzde 92 gibi çok yüksek bir rakamdır.

Hatay, Gaziantep, Kilis'ten giriş yapanların toplam oranı sadece yüzde 5 civarındadır. İstanbul, yurtdışında yaşayan Suriyelilerin yasal olarak Avrupa üzerinden havayolu ile giriş yapabilecekleri bir şehirdir. Böyle düşünüldüğünde Mardin ve Şanlıurfa'da yaşayanların bu bölgeden gelip gittikleri değerlendirilmektedir.

Tablo 8. Türkiye’ye Giriş Yaptığımız İl

	ERKEK	(%)	KADIN	(%)	GENEL	(%)
Mardin	105	80	35	81	140	80
Şanlıurfa	17	13	5	12	22	12
Hatay	1	1	2	5	3	2
Gaziantep	3	2	1	2	4	2
Kilis	1	1	-	-	1	1
Şırnak	3	2	-	-	3	2
İstanbul	1	1	-	-	1	1
TOPLAM	131	100	43	100	174	100

3.1.7. Türkiye’ye Giriş Şekilleri

“Türkiye’ye giriş yaparken pasaportunuza mühür vurdurdunuz mu?” sorusuna yüzde 84 oranında hayır cevabı verilmiştir. Bu cevap şu anlama gelmektedir. Ankete katılanların yüzde 84 oranındaki kısmı Türkiye’ye yasal olmayan bir şekilde giriş yapmıştır. Soru her ne kadar “pasaportunuza mühür vurdurdunuz mu?” şeklinde sorulmuş olsa da gelenlerin pasaportları dahi olmayabilir. Pasaportuyla yasal olarak giriş yaptım diyenlerin oranı sadece yüzde 16’da kalmıştır. Bu kişilerin (%16) Türkiye’ye sınır kapısı bulunan illerden giriş yapmış olabilecekleri değerlendirilmektedir.

Suriye’ye sınırı bulunan iller Şırnak, Mardin, Şanlıurfa, Kilis, Gaziantep ve Hatay’dır. Mardin’in Nusaybin ilçesinde sınır kapısı mevcuttur ancak iç savaştan dolayı kullanılmamaktadır. Diğer illerde bulunan sınır kapılarından açık olduğu dönemlerde pasaportla yasal giriş yapmak mümkündür.

Tablo 9. Türkiye’ye Giriş Şekli (Pasaportlarınızda Mühür Var mı?)

	ERKEK	(%)	KADIN	(%)	GENEL	(%)
Evet	22	16	8	17	30	16
Hayır	117	84	38	83	155	84
TOPLAM	139	100	46	100	185	100

Türkiye’nin Suriye’ye açılan sınır kapılarının kontrolü Suriye tarafındaki iç savaştan dolayı zaman zaman el değiştirmektedir. Bu nedenle Suriye tarafı ile ilgili kesin bilgiler vermek zordur. Ayrıca Türkiye, iç savaşın şiddetlendiği dönemlerde sınır kapılarını kapatmaktadır.³

³ Sınır kapısı ve gümrük kapısı; “yurt dışına gidiş veya yurt dışından dönüş sırasında gümrük işlemlerinin yapıldığı yer” anlamında kullanılmaktadır. (www.tdk.gov.tr)

Tablo 10. Türkiye'nin Suriye İle Olan Yasal Sınır Kapıları

Sınır Kapıları	Şehirler	Ülke
Cizre Sınır Kapısı	Şırnak-Cizre	Suriye
Girmeli Sınır Kapısı	Mardin-Nusaybin	Suriye
Şenyurt Sınır Kapısı	Mardin	Suriye
Ceylanpınar Sınır Kapısı	Şanlıurfa	Suriye
Akçakale Sınır Kapısı	Şanlıurfa	Suriye
Mürşitpınar Sınır Kapısı	Şanlıurfa	Suriye
Karkamış Sınır Kapısı	Gaziantep	Suriye
Çobanbey Sınır Kapısı	Gaziantep	Suriye
Öncüpınar Sınır Kapısı	Kilis	Suriye
İslâhiye Sınır Kapısı	Hatay	Suriye
Cilvegözü Sınır Kapısı	Hatay	Suriye
Karbeyaz (Yığıtoğlu) Sınır Kapısı	Hatay (Kapalı)	Suriye
Yayladağı Sınır Kapısı	Hatay	Suriye

Kaynak: <http://tr.wikipedia.org> E.T:17.06.2014

3.1.8. Türkiye'ye Geliş Sayıları

“Bundan önce Türkiye'ye kaç defa geldiniz?” sorusuna Suriyelilerin yüzde 49'u hiç gelmedim cevabı verirken, en az bir defa geldim diyenlerin oranı yüzde 13, iki defa geldim diyenlerin oranı ise yüzde 24 olmuştur. En az bir defa olmak üzere birden fazla gelenlerin toplam oranı ise yüzde 51 gibi çok yüksek bir orandır.

Bu soruya verilen cevaplar iki yönde ışık tutmaktadır. İlk olarak, birçoğunun yasal olmayan yollardan, düzensiz ve kontrolsüz geldikleri yönündeki tahminleri doğrular niteliktedir. Çünkü aynı kişiler Türkiye'ye birden fazla giriş çıkış yapmışlardır. Bu durum sınırın geçişken olduğunu, sınırda tam olarak kontrol edilemeyen ve hesabı tutulamayan bir hareketliliğin varlığını göstermektedir.

Suriye'den Türkiye'ye gününbirlik çalışmak için girenler bile olmaktadır.⁴ Bu kadar geçişken bir sınır özelliği, aynı zamanda yasadışı bir hareketlilik görüntüsü vermektedir. Birinci bakış açısı sınırdaki bu hareketlilik ve yasadışılıkla ilgilidir.

İkinci boyutu ise istihdamla alakalıdır. Gidiş gelişlerin fazla olması bu bölgede enformel istihdamda çalışanların Türkiye'de kısa aralıklarla kaldıklarını ve zaman zaman Suriye'ye gittiklerini göstermektedir. Bu şekilde ihtiyaç duyduklarında Türkiye'ye gelerek bir süre kalmakta, daha sonra geri dönmektedirler.

⁴ Oytun Orhan, “Suriye'ye Komşu Ülkelerde Suriyeli Mültecilerin Durumu: Bulgular, Sonuçlar ve Öneriler” Rapor No:189 Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi (ORSAM) s.16 Nisan 2014

Burada düzensiz göç, zorunlu göç, bireysel göç, kitlesel göç, yasadışı göç gibi tüm kavramlar birbiri içerisinde yaşanmaktadır. Bu nedenle de Suriye’den gelenlere bazen sığınmacı, bazen göçmen, bazen kaçak işçi, bazen de düzensiz göçmen gibi isimler verilebilmektedir. Aslında iç savaştan kaynaklanan büyük bir mağduriyet vardır ve bu mağduriyet Suriyelileri kitleler halinde göçe zorlamaktadır. Ancak sınırlarda, kontrolsüz şekilde defalarca geçmek isteyen ve bunu başaran bir kesimin olduğu görülmektedir.

Bazı Suriyelilerin yasadışı göç hareketleri ile sınırda kaçakçılık vb. gibi suçlara karıştıkları basına yansımaktadır.⁵

Tablo 11. Türkiye’ye Geliş Sayınız

	ERKEK	(%)	KADIN	(%)	GENEL	(%)
Hiç gelmedim	62	46	25	56	87	49
1 defa	16	12	7	16	23	13
2 defa	37	28	6	13	43	24
3 defa	11	8	2	4	13	7
5 defa	3	2	3	7	6	3
6 defa	1	1	1	2	2	1
10 defa	2	1	-	-	2	1
Çok geldim, hatırlamıyorum	2	1	1	2	3	2
TOPLAM	134	100	45	100	179	100

3.1.9. Türkiye’de Yaşadıkları Şehirler ve Tercih Nedenleri

Örnekleminizdeki Suriyelilerin Türkiye’de en çok yaşam alanı buldukları şehirlerden, erkeklerde yüze 49, kadınlarda yüzde 62, genel ortalama ise yüzde 52 ile Mardin ilk sırada yer almaktadır. Mardin’i, Şanlıurfa ve İstanbul illeri takip etmektedir. Bazılarının ise birden fazla şehirde yaşadıkları görülmektedir. Saha araştırmasının yapıldığı yerin, sonuçları doğrudan etkilediği değerlendirilmektedir.

Suriyelilerin Mardin’de yaşamayı tercih etmelerindeki bazı sebeplerin kentsel yapıyla alakalı olduğu düşünülmektedir. Mardin’in içinde yer aldığı dört bölge kenti için yapılan bir araştırmada, çalışanların yüzde 24,5’inin tarım sektöründe çiftçi olarak, yüzde 17,3’ünün düzensiz vasıfsız işlerde, yüzde 10,9’unun ise kendi hesabına çalıştıkları, yüzde 7,7’sinin ücretsiz aile işçisi olduğu ve toplamda sadece

⁵ http://www.sanlıurfa.com/mohaber-122822-Urfa_Suriye_Sinirinda_Yeni_Kacacilik_Taktigi.html

“...Son dönemlerde Suriye sınırındaki mayınlı sahalarda çıkan yangınların sınırdan kolay geçebilmek için yasadışı geçiş ve kaçakçılık yapmak isteyen kişiler tarafından çıkarıldığının değerlendirildiği belirtildi.” E.T:27.06.2014

yüzde 48'inin sosyal güvenlik sistemine kayıtlı olduğu, yarıdan fazlasının ise kayıt dışı çalıştığı bildirilmektedir.⁶

Bu açıdan Mardin işgücü piyasalarında, istihdam alanında kayıt dışı çalışmanın yaygın olduğu bir kent görüntüsü vermekte, enformel çalışmada Suriyelilere kolaylık sağlamaktadır.

Suriyelilerin Mardin'de yaşamayı tercih etmelerinde akrabalarını, tanıdıklarını var seçeneği erkeklerde yüzde 50, kadınlarda yüzde 62, genel oranda ise yüzde 53 ile birinci sırada yer almaktadır. Bu sonuç, Mardin'de sosyal ağların ne kadar etkin bir şekilde kullanıldığını göstermektedir. Coğrafi yakınlık ile geçim ve hayat şartlarının daha kolay olduğu düşüncesi de kent olarak Mardin'i Suriyeliler açısından öne çıkaran özellikler olarak görünmektedir.

Saha araştırmasından elde edilen sonuçlar, son bir iki yıllık dönemde yapılan gözlemler, Mardin'de yaşayan Suriyelilerin enformel çalışma alanlarındaki varlığını ortaya koymaktadır.

AFAD'a göre de çalışan Suriyeli erkeklerin göreceli olarak en yoğun olduğu üç kent Gaziantep, Kahramanmaraş ve Mardin'dir.⁷

Tablo 12. Türkiye'de Yaşadığımız Şehirler

	ERKEK	(%)	KADIN	(%)	GENEL	(%)
Mardin	75	49	29	62	104	52
Şanlıurfa	21	13	3	6	24	12
İstanbul	20	13	4	9	24	12
Hatay	2	1	1	2	3	1
Adana	3	2	-	-	3	1
Diyarbakır	4	3	2	4	6	3
Mersin	3	2	3	6	6	3
Gaziantep	6	4	1	2	7	3
Ağrı	2	1	-	-	2	1
Batman	4	3	4	9	8	4
Konya	1	1	-	-	1	1
Şırnak	1	1	-	-	1	1
Antalya	2	1	-	-	2	1
Edirne	1	1	-	-	1	1
Ankara	1	1	-	-	1	1
İzmir	6	4	-	-	6	3
TOPLAM	152	100	47	100	199	100

⁶ DİKA TR3 Mevcut Durum Analizi "Mardin, Batman, Siirt, Şırnak" s.243 Eylül 2011

⁷ Suriye'den Türkiye'ye Nüfus Hareketleri, Kardeş Topraklarındaki Misafirlik" Raporu-2014"(s.74)

Tablo 13. Yaşadığınız Şehri Tercih Sebebiniz

	ERKEK (%)	KADIN (%)	GENEL (%)
Akrabalarım, Tanıdıklarım var	73	50	62
Bana uygun iş olanakları çok fazla	38	26	43
Geçim ve hayat şartları daha kolay	15	10	13
Suriye'ye yaşadığım yere çok yakın	20	13	26
Üniversite	1	1	2
TOPLAM	147	100	195

3.1.10. Türkiye'de Kalış Süreleri

“Son gelişinizden itibaren ne kadar süredir Türkiye’de bulunuyorsunuz?” sorusuna Suriyeli erkeklerin yüzde 33’ü kadınların ise yüzde 22’si bir aydan daha az bir süredir Türkiye’de oldukları cevabını vermişlerdir. Bir yıldan fazla Türkiye’de bulunanların oranı ise yüzde 20, iç savaş başladığından itibaren sürekli Türkiye’de bulunanlar ise sadece yüzde 3 oranındadır.

Kalış sürelerinin kısalığı, dönemsel aralıklarla ülkelerine gidip geldiklerini göstermektedir. Suriye’de bir savaş durumunun olduğunu bildikleri halde savaş başladığından beri defalarca giriş çıkış yapmaktadırlar. Bunda öne çıkan sebepler ailesel bağlar ve coğrafi yakınlıktır.

Suriye’den gelmiş ancak çocukları Suriye’de olan ya da bazıları Türkiye’de bazıları Suriye’de olanların toplam oranı yüzde 56’dır (Bkz: Tablo 23). Ailelerin bir kısmının çocuklarının Suriye’de olması sürekli bir gidiş geliş içerisinde olmalarının bir sebebi olarak görünmektedir.

İkinci bir sebep ise gidiş geliş kolaylıklarıdır. Çoğunlukla sınır bölgelerinde yaşayan bu kitlenin bölgeyi iyi tanıyor olmaları sık gidiş geliş yapabilmelerine imkân tanımaktadır.

Tablo 14. Son Gelişten İtibaren Türkiye’de Kalış Süreniz

	ERKEK (%)	KADIN (%)	GENEL (%)
(1) aydan az	46	33	56
1-3 ay arası	32	23	42
3-6 ay arası	14	10	19
6 ay-1 yıl arası	22	15	27
1 yıldan fazla	22	15	37
Savaş başladığından itibaren	5	4	6
TOPLAM	141	100	187

3.1.11. Türkiye’de Yaşam Alanları

Suriyelilerin yüzde 63’ü kiralık evlerde yaşamlarını sürdürmektedirler. Yüzde 25’i ise akraba yanında kalmayı tercih etmektedir. Barınma merkezlerinde devletin temel sağlık, eğitim, gıda ve benzeri her türlü hizmeti ücretsiz olarak temin edilmekte ancak Mardin’de bulunan Suriyelilerin birçoğu barınma merkezlerinde kalmayı tercih etmemektedir.

Özellikle kiralık evlerde kalanların kendi ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri gerekir. Suriye’den akrabalarının yanına gelenler, bir süre onların evlerinde kaldıktan sonra iş bulup çalışmaya başladıklarında kiralık ev tutarak ayrılmaktadırlar. Kiralık evlerde yaşayanların oranının yüksek olması çalışan nüfusun da yüksek olduğunu göstermektedir.

Tablo 15. Türkiye’deki Yaşam Alanlarınız

	ERKEK (%)	KADIN (%)	GENEL (%)
Kiralık ev	86	25	111
Suriyelilerin kaldığı kamplarda kalıyorum	6	1	7
Türkiye’deki akrabalarımın yanında kalıyorum	25	19	44
Çalıştığım işyerinde kalıyorum	8	-	8
Otelde	2	1	3
Daha nerede kalacağımı bilmiyorum	2	-	2
TOPLAM	129	46	175

3.2. Demografik Bulgular

Ankete katılan Suriyelilerin yüzde 75’i erkek, yüzde 25’i ise kadınlardan oluşmaktadır.

3.2.1. Cinsiyet Dağılımları

Erkeklerin oranı kadınlardan oldukça fazladır. Kent içinde yapılan gözlemlerde, Suriye’den gelen erkeklerin kadınlara göre daha fazla olduğu göze çarpmaktadır. Erkekler, inşaat, seyyar satıcılık vb. açık alanlarda çalıştıklarından daha görünür durumdadırlar. Anket yapılan Şenyurt’ta Suriyeli erkeklerin daha fazla olması, kadınlara göre erkeklerin daha sık gidiş geliş yaptıklarını göstermektedir.

Tablo 16. Cinsiyetiniz

	SAYI	(%)
Erkek	141	75
Kadın	46	25
TOPLAM	187	100

3.2.2. Medeni Durumları

Evlilerin bekârlardan daha fazla olduğu göze çarpmaktadır.

Tablo 17. Medeni Durumunuz

	ERKEK	(%)	KADIN	(%)	GENEL	(%)
Evlî	78	61	31	67	109	63
Bekâr	49	39	14	31	63	36
Dul (Boşanmış)	-	-	1	2	1	1
TOPLAM	127	100	46	100	173	100

3.2.3. Yaş Dağılımları

Suriye'den gelenlerin yaş dağılımları doğrudan çalışma çağındaki nüfusu hatırlatmaktadır. 15-64 yaş grubu çalışma çağındaki nüfus olarak bilinir. Suriyeliler açısından, çalışma çağındaki nüfusun içinde 20-40 yaş arası olanların sayısı, erkek nüfusta özellikle dikkat çekicidir. 123 erkekten 89'u, 20-40 yaş grubundadır. Suriyelilerin işgücü açısından çalışmaya elverişli yaş grubunda oldukları görülmektedir.

Tablo 18. Genel Yaş Ortalaması

YAŞ ORTALAMASI	ERKEK	KADIN	GENEL
15-19	9	5	14
20-24	26	9	35
25-29	30	6	36
30-34	19	5	24
35-39	14	7	21
40-44	9	3	12
45-49	5	1	6
49-54	2	4	6
55-60	4	2	6
60 üstü	4	2	6
TOPLAM	122	44	166

3.2.4. Aile İçi Konumları

Erkeklerin yüzde 60'ı baba, kadınların yüzde 70'i annedir. Bekârlar içerisinde yetişkin erkek çocuk oranı yüzde 40, yetişkin kız çocuk oranı ise yüzde 30 olarak ortaya çıkmıştır. Çoğunlukla aile sorumluluğu olan ebeveyn bireylerin çalışmaya gelmeleri ve zaman zaman geri dönmek istemeleri normal ve beklenen bir durumdur.

Oldukça yüksek bir bekâr erkek grubu da mevcuttur. Suriyeliler, iç savaş nedeniyle genç yaşta olan erkeklerin asker olarak orduya alındıklarını ve

savaşmalarının istendiğini belirtmektedirler.⁸ Asker olmak istemeyen genç nüfusunda fırsat bulduklarında ülkeden kaçtıkları söylenebilir.

Yaş tablosuna bu durum yansımıştır. Çalışma çağında ve en verimli olan 20-40 yaş aralığındaki erkek nüfus oranının yüksekliği aynı zamanda askerlik çağındaki genç erkek nüfusu da kapsamaktadır.

Bu nedenle askerden kaçan gençlerin de göç ettiklerini ve Türkiye’de barınma merkezlerinde kalmayan bu nüfusun şehirlerde çalışarak yaşadıklarını söylemek mümkündür. İç savaş nedeniyle Suriye’deki eğitimlerini yarıda bırakmak zorunda kalmış olan yetişkin erkek ya da kız çocuklarının da, Türkiye’ye aile bireyleriyle beraber geldikleri değerlendirilmektedir. Bu kişilerin de Türkiye’de istihdama dahil oldukları söylenebilir.

Tablo 19. Aile İçi Konumunuz

	ERKEK (%)	KADIN (%)	GENEL (%)
Baba	80	-	80
Anne	-	32	32
Yetişkin erkek çocuk	53	-	53
Yetişkin kız çocuk	-	14	14
TOPLAM	133	46	179

3.2.5. Çocuk Durumları

Çocukluların oranı 56, çocuksuzların oranı yüzde 44’tür.

Tablo 20. Çocuklarınız

	GENEL (%)
Var	56
Yok	44
TOPLAM	100

3.2.6. Çocuk Sayıları

Çocuk sayıları değişkenlikler göstermekte, ortalama olarak iki, üç ya da dört çocuklu ailelerin yaygın olduğu görülmektedir. Çok sayıda çocuk sahibi olan ailelerin oranı düşük görünmektedir. Özellikle 6-7-8 gibi çok çocuklu ailelerin sayısı azdır.

⁸ Kişisel görüşmeler bu bilgiyi doğrulamaktadır.

Tablo 21. Çocuk Sayınız

Çocuk Sayısı	Aile Sayısı
1 çocuk	13
2 çocuk	26
3 çocuk	17
4 çocuk	15
5 çocuk	10
6 çocuk	8
7 çocuk	4
8 çocuk	2

3.2.7. Çocukları Hayatta Mı?

Suriyelilere, çocuklarının hepsinin hayatta olup olmadıkları sorulmuştur. 108 kişiden 95'inin çocukları hayatta iken 13 kişi hayır cevabı vermiştir. Çocukları hayatta olanlara nerede yaşadıkları sorulduğunda, görüşmecilerin yüzde 47'si çocuklarının Suriye'de, yüzde 41'i ise Türkiye'de yaşadığını söylemişlerdir. Bazıları burada bazıları ise orada şeklinde 9 aile cevap vermiş oransal olarak ta yüzde 9'a tekabül etmiştir.

Tablo 22. (Çocukları Varsa) Çocuklarımız Yaşıyor mu?

	GENEL (%)	
Evet	95	88
Hayır	13	12
TOPLAM	108	100

Tablo 23. (Çocukları Varsa) Çocuklarınızın Yaşadıkları Yer

	ERKEK (%)	KADIN (%)	GENEL (%)
Suriye'de	36	10	46
Türkiye'de	29	12	41
Bazıları burada, bazıları orada	5	4	9
Başka bir ülkedeler	2	1	3
TOPLAM	72	27	99

3.2.8. Eğitim Durumları

Mardin'e gelen Suriyelilerin mesleki kurs ya da sertifikalı bir eğitim programına sahip belirli bir mesleği icra eden kişiler olmadıkları anket sonuçlarına yansımaktadır. En az bir yüksek okul ya da fakülteden mezun olanların oranı yüzde 21'dir. Eğitim durumları farklılıklar arz etmektedir. Çok düşük eğitim düzeyi ile yüksek eğitim düzeyi sahibi Suriyeliler bir arada bulunmaktadır. Suriyelilerde okuma yazma bilmeyen erkek oranı yüzde 23, kadın oranı yüzde 32'dir. Türkiye'de 2012 yılında okuma yazma bilmeyen erkek nüfus oranı %1,4 iken, kadınlarda bu oran

%7'dir. Türkiye'deki okuma yazma bilmeyen nüfusla kıyaslandığında çok fark olduğu görülmektedir.

Düşük eğitim seviyesi olarak nitelendirebileceğimiz okuma yazması olmayan, sadece okuryazar ya da ilkokul mezunu olanların genel oranı yüzde 44'dür. Eğitim seviyesi bu açıdan düşük seyretmektedir. Dikkat çeken unsur Suriyelilerde yüksek oranda üniversite mezunu çıkmış olmasıdır. Hayatının büyük kısmını şehirlerde geçirenlerin toplam oranı yüzde 76 olarak belirtilmişti (Bkz: Tablo-5). Bu durumda şehirde yaşayanların yükseköğrenim görme imkânına sahip olduklarını düşünebiliriz. Kadınlar için de erkekler için de bu oran Türkiye ortalamasının dahi üzerindedir. Türkiye'de yükseköğretim mezunu nüfusun en yüksek olduğu il, kadınlarda %15,3 ve erkeklerde %19,2 ile Ankara'dır.⁹ Suriyeliler içinde yükseköğretim mezunu kadın oranı ise yüzde 18'dir. Yarıya yakın Suriyelinin eğitim seviyesi düşük denebilecek bir durumda iken, yükseköğrenim görmüş Suriyelilerin sayısı da oldukça dikkat çekicidir.

Ancak göz ardı edilmemesi gereken bir nokta, araştırmanın yapılmış olduğu zaman dilimidir. Farklı zamanlarda yapılacak saha araştırmalarında, sonuçların değişken olabileceği unutulmamalıdır. Saha araştırmasının yapıldığı Şenyurt'ta yapılan uzun süreli gözlemler, genellikle farklı zaman dilimlerinde değişik sosyo ekonomik yapılar ve eğitim durumlarına sahip Suriyelilerin geliş gidiş yaptıkları gözlemlenmiştir. İklim koşulları ve hava şartlarına uygun olarak mevsimsel işlerde, tarımda, inşaatlarda çalışacak farklı gruplar gelip gitmektedir.

Tablo 24. Eğitim Durumunuz

	ERKEK (%)	KADIN (%)	GENEL (%)
Okuma yazmam yok	29	14	43
Okuryazar	9	6	15
İlkokul	17	1	18
Ortaokul	24	5	29
Lise	21	10	31
Üniversite (Yüksekokul-Fakülte)	28	8	36
Y.Lisans ve üstü	-	-	-
Meslek kursu/sertifikalı eğitim sahibiyim.	-	-	-
TOPLAM	128	44	172

⁹ <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=16056> E.T:18.06.2014

3.2.9. İletişim Dilleri

Mardin’de bulunan Suriyelilerin büyük bir bölümünün anadili Kürtçedir. Anadili Kürtçe olanların çoğu Arapçada konuşabilmektedir. Çok dilli bir göçmen grubundan bahsedilebilir.

Mardin, çok dilli bir kenttir. Türkçe, Kürtçe, Arapça, Süryanice gibi birçok dil yerli halk arasında günlük hayatta kullanılmaktadır. Suriye’den gelenlerin buradaki toplumla dil birliği içerisinde olmaları istihdamları konusunda kolaylık sağlamaktadır. Anadiliniz nedir sorusuna anket yapılan kişi sayısından daha fazla cevap verilmiştir. Suriyelilerin aile bağlarından dolayı hem Kürtçe hem de Arapçayı anadilleri olarak kabul etmiş olmaları muhtemeldir.

Tablo 25. Anadiliniz

	ERKEK	(%)	KADIN	(%)	GENEL	(%)
Kürtçe	113	76	38	79	151	77
Arapça	34	23	10	21	44	22
Türkçe	2	1	-	-	2	1
TOPLAM	149	100	48	100	197	100

Tablo 26. Konuşabildiğiniz Diğer Diller

	ERKEK	(%)	KADIN	(%)	GENEL	(%)
Kürtçe	79	36	6	13	85	32
Arapça	103	48	32	70	135	52
Türkçe	19	9	3	6	22	8
Diğer, (İngilizce, Fransızca vb.)	15	7	5	11	20	8
TOPLAM	216	100	46	100	262	100

3.3. Enformel İstihdamda Yer Edinme Süreçleri

Suriyelilerin Türkiye’de enformel istihdam alanlarındaki çalışma hayatına yönelik sorulara yer verilen bu bölümde ilk olarak, Türkiye’ye gelmeden önce ülkelerindeki mesleki durumları ile statüleri, daha sonra Türkiye’ye geliş amaçları ile Türkiye’de enformel istihdama katılma süreçleri, çalıştıkları sektörler ile bu sektörlerde nasıl iş buldukları hakkında bilgi edinilmiştir.

Çalışma hayatında dil sorunu, sosyal koruma, Türkiye’deki çalışma koşulları ve işçi ücretleri hakkında bilgileri ve yaşadıkları en temel sorunlar ele alınmış, son olarak gelirlerini ne şekilde değerlendirdiklerine ve başka ülkelere de çalışma amaçlı gidip gitmediklerine yönelik sorular yöneltilmiştir.

Elde edilen sonuçlar Suriyeli kadın ve erkekler açısından ayrı ayrı ele alınarak değerlendirilmiştir.

3.3.1. Suriye’deki Meslekleri

“Suriye’de devamlı olarak çalıştığınız bir işiniz (mesleğiniz) var mıydı?” sorusuna Suriyeli erkeklerin yüzde 30’u, kadınların ise yüzde 90’ı, çalışmıyordum cevabı vermiştir. Çalışmıyordum cevabı veren erkeklerin oranı bir sonraki tabloda yer alan “okula gidiyordum” cevabı veren yüzde 30 ile kıyaslanırsa, yaş ortalamaları da dikkate alındığında gelenlerin bir kısmının Suriye’de işsiz değil öğrenci de olabileceği değerlendirilmektedir.

Bulduğu herhangi bir işte çalışanların oranı erkeklerde yüzde 25, kadınlarda ise sadece yüzde 2’dir. Erkeklerden bulunduğu herhangi bir işte çalışabilecek olanların yüksek oranlı olması, gelenlerin birçoğunun enformel istihdam alanlarında çalışabileceklerini düşündürmektedir. Buldukları işler sosyal korumadan yoksun, gelir düzeyi düşük, sömürüye açık, riskleri yüksek işler olsa da, kendilerine gelir getirebilecek bir iş bulmak önemlidir.

Devamlı bir işi olanların, erkeklerde yüzde 45, kadınlarda ise yüzde 8 olduğu görülmektedir.

Suriyelilerin Türkiye’ye gelmeden önce herhangi bir mesleklerinin olup olmadığı ve çalışıp çalışmadıkları yönündeki sorulara verdikleri cevaplarda, genellikle enformel istihdam alanları olarak bilinen tekstil, tarım işçisi, kaportacı, demirci, araba tamircisi, sıvacı, boyacı, bulaşıkçı vb. işler ön plana çıkmaktadır.

Tablo 27. Suriye’de Devamlı Olarak Çalıştığınız Mesleğiniz

	ERKEK	(%)	KADIN	(%)	GENEL	(%)
Çalışmıyordum	42	30	41	90	83	44
Bulduğum herhangi bir işte çalışıyordum	35	25	1	2	36	20
Devamlı çalıştığım bir işim vardı.	64	45	4	8	68	36
TOPLAM	141	100	46	100	187	100

3.3.2. Suriye’deki Statüleri

Suriyeli kadınların, Türkiye’ye gelmeden önce herhangi bir işte çalışmadıkları, yüzde 73’ünün ev hanımı olduğu görülmekte, ancak Türkiye’ye gelme amaçları

sorulduğunda yüzde 39'u "iş, çalışmak" cevabı vermektedir. Bu durumda kadınların Türkiye’de iş bulup çalışmaya istekli oldukları söylenebilir.

AFAD tarafından yapılan anket sonucunda oluşturulan raporda da, Suriyeli misafirlerin Türkiye işgücü piyasasına katılmayı isteyip istemedikleri sorusu ele alınmıştır. Suriyeli misafirlere, Türkiye’de bir iş aradılar mı şeklindeki soruya barınma merkezi dışında yaşayan kadın ve erkeklerin yüzde 77’si Türkiye’de bir iş aradıklarını ifade etmişlerdir.¹⁰

Tablo 28. Suriye’deki Statünüz

	ERKEK (%)	KADIN (%)	GENEL (%)
Ev hanımıydım	-	30	29
Okula gidiyordum	18	8	25
Diğer (kuaför, terzi vb.)	22	2	24
İşsizdim	21	1	22
TOPLAM	61	41	102

3.3.3. Türkiye’ye Geliş Amaçları

Suriyeliler, "Türkiye’ye gelişinizin temel amacı nedir?" sorusuna yüzde 65 oranında iş, çalışmak cevabını vermişlerdir. Bu soruya erkeklerin yüzde 74’ü, kadınların ise yüzde 39’u aynı cevabı vermiştir. Suriyeli erkeklerin yüzde 4’lük bir kısmı "ticaret" amaçlı geldiğini ifade etmiş, iş bulup çalışma ya da ticaret yapmak üzere ekonomik sebeplerle gelmiş olanların oranı erkeklerde yüzde 80'lere ulaşmıştır.

Aslında daha yüksek oranda beklenen "savaştan kaçtık" cevabıdır. Savaştan kaçtık cevabı ise yüzde 10 civarındadır. Ancak bu, her şeyin başındaki temel sebep olarak ortaya çıktığından, aslında en görünür sebeptir ve Suriyeliler açısından söylenmeye ihtiyaç hissedilmemektedir.

Savaşlar her yönüyle yıkıcıdır. Doğadaki birçok canlıya ölüm getiren, acı veren şiddet olaylarıdır. Ancak savaşlar sadece öldürmez, ekonomik olarak da yıkımlar getirir, yoksulluk, işsizlik, çaresizlik savaşın sebep olduğu acı sonuçlardan bazılarıdır. Düzenli hayatı olan insanların düzenini alt üst eder, toplumları yıkar, aç bırakır, böler. Ekonomik sonuçları yıllarca hissedilir. Savaşın doğurduğu

¹⁰ Suriye'den Türkiye'ye Nüfus Hareketleri, Kardeş Topraklarındaki Misafirlik” Raporu-(s.4)2014/ s.138

istikrarsızlık ve çaresizlik, ekonomik olarak rahatlamak isteyen kitleleri yeni fırsatlar yakalayabilecekleri gelir kapılarını aramaya yönlendirmektedir.

Savaşın sebep olduğu yoksulluk ve işsizlikten dolayı insanların birçoğu ekonomik göçlere yönelmiştir. Bu nedenle “iş, çalışma amaçlı geldim” diyenlerin oranı oldukça yüksek çıkmıştır. Ülkesinde yaşadığı ekonomik sıkıntıları telafi edebilmek amacıyla gelen Suriyeli sayısının bir hayli fazla olduğu ortadadır. Bugün Türkiye’de nüfusu 1 milyondan fazla Suriyeli bir kitlenin varlığından söz edilmektedir. Birçoğu, kendisini iş bulup çalışmak zorunda hissetmektedir. Enformel istihdamın çok yaygın şekilde yaşandığını gösteren bir tablodur.

Tablo 29. Türkiye’ye Gelişinizin Temel Amacı

	ERKEK (%)	KADIN (%)	GENEL (%)			
İş, çalışmak	103	74	18	39	121	65
Aile-akraba ziyareti	6	5	16	35	22	11
Savaştan Kaçtık	14	10	4	9	18	10
Tedavi	9	6	6	13	15	8
Ticaret	5	4	-	-	5	3
Eğitim	2	1	1	2	3	2
Evlilik	-	-	1	2	1	1
TOPLAM	139	100	46	100	185	100

3.3.4. Türkiye’de İstihdama Katılma Süreçleri

Suriyelilerin, çalışma hayatında ne şekilde yer aldıkları ve istihdama dahil olma süreçlerinde neler yaşadıkları ile ilgili olarak üç soruya yer verilmiştir.

İlk olarak, devamlı çalıştıkları bir işlerinin olup olmadığına, erkeklerin yüzde 64’ü, kadınların ise yüzde 83’ü hayır cevabı vermiştir.

Devamlı çalışabildikleri bir işlerinin olması sigortalı çalışmayı, sosyal korumayı, modern çalışma koşullarını, örgütlü çalışmayı ifade eder. Devamlı olarak çalıştıkları bir işlerinin olmadığını söylemeleri, enformel istihdamın Suriyeliler arasında yaygın olduğunun bir göstergesidir.

Tablo 30. Türkiye’de Devamlı Çalıştığınız İşiniz Var Mı?

	ERKEK (%)	KADIN (%)	GENEL (%)			
Evet	48	36	8	17	56	31
Hayır	85	64	38	83	123	69
TOPLAM	133	100	46	100	179	100

İkinci soru “en son çalıştığınız işlerde ne kadar süre ile çalıştınız?” şeklindedir. Erkeklerin yüzde 53’ü, kadınların yüzde 47’si 0-3 ay cevabı vermiştir. Buradan Suriyelilerin genelde kısa süreli işlerde çalıştıkları anlaşılmaktadır.

Bir yıldan uzun süreli işlerde çalışanların kesintili veya kesintisiz olarak farklı işlerde çalışabilecekleri gibi, Türkiye’ye yasal yollarla girmiş ve çalışma izni almış Suriyeliler de olabileceği değerlendirilmektedir.

Tablo 31. Türkiye’deki Çalışma Süreleriniz

	ERKEK	(%)	KADIN	(%)	GENEL	(%)
0-3 ay	63	53	9	47	72	52
3-6 ay	18	15	4	21	22	16
6-9 ay	10	8	2	11	12	9
9-12 ay	7	6	-	-	7	5
1 yıldan uzun	22	18	4	21	26	18
TOPLAM	120	100	19	100	139	100

Üçüncü olarak, “Türkiye’de ne kadar süre işsiz kaldınız?” sorusuna Suriyeli erkekler yüzde 14, kadınlar ise yüzde 16 oranında işsiz kalmadım cevabını vermişlerdir. Bir aya kadar işsiz kalanların genel oranı yüzde 41’dir.

Uzun süre işsiz kaldım diyenler sadece yüzde 2’dir. Bu durumda gidip gelenler, Türkiye’de iş bulup çalışabilen Suriyelilerdir.

Tablo 32. Türkiye’de İşsiz Kalma Süreleriniz

	ERKEK	(%)	KADIN	(%)	GENEL	(%)
Kalmadım	16	14	3	16	19	14
1 ay	50	44	4	21	54	41
2 ay	20	17	1	5	21	16
3 ay	8	7	4	21	12	9
4 ay	3	3	-	-	3	2
6 ay	2	2	1	5	3	2
7 ay	2	2	3	16	5	4
8 ay	1	1	-	-	1	1
1 yıl	7	6	1	5	8	6
2 yıl	3	3	-	-	3	3
Uzun süre	1	1	2	11	3	2
TOPLAM	113	100	19	100	132	100

3.3.5. Türkiye’de Çalıştıkları Sektörler

Suriyelilerin Mardin’de çalıştıkları işlerde, birinci sırada inşaat sektörü gelmektedir. Erkeklerin yüzde 48’i inşaat sektöründe çalışmaktadır. Suriyeli sadece bir kadın inşaat sektöründe çalıştığını ifade etmiştir. Verdiği cevabın muhtemelen eşi

adına verilmiş olabileceği ya da inşaatta yemek yapmak gibi bir hizmette çalışıyor olabileceği değerlendirilmektedir.

İnşaat sektörü taşeronlaşma sisteminin en yaygın olduğu sektörlerden biridir.¹¹ Taşeron sistem, çalışanların işveren ile aralarında bir sözleşmenin olmadığı açık uçlu ve geçici istihdam sağlayan bir sistemdir.

Mardin’de özellikle son yıllarda inşaat sektörü hızlı bir şekilde gelişmektedir. Sektörün hızla büyümesi inşaatlarda çalışacak işçi talebine de yol açmaktadır. 2012 yılında Mardin’de 287 adet inşaat tamamlanmıştır.¹² İnşaat sektörünün büyüklüğü ve enformel istihdama olanak sağlayan yapısı, Mardin’de Suriyelilerin özellikle bu sektöre yönelmelerine neden olmaktadır. Sokaklara çıkıp gözlem yaptığınızda, inşaatların birçoğunda Suriyelilerin çalıştığını görmek mümkündür.

Tarım sektörü de inşaat sektörü gibi enformel istihdamın ve mevsimlik işçiliğin en sık yaşandığı alanlardan biridir. Kızıltepe, Suriye sınırı boyunca yaklaşık 90 km düzlüklerle doludur ve tarımsal araziler şehirde yüzde 43’lük bir yer kaplamaktadır.¹³ Bu derece geniş tarım arazilerinde ihtiyaç duyulan işgücü, sınırda yaşayan Suriyelilerden karşılanabilmektedir.

İnşaat ve tarım sektörlerinin, yüksek vasıf ve eğitim düzeyi gerektirmeyen çalışanlara olan ihtiyacı, yaygınlığı, dönemsel işlerden olması ve bu sektörlerde iş bulma kolaylığı Suriyeliler açısından tercih sebebidir. Birkaç aylık çalışmayla elde ettiği kazançlarını ülkesine götüren Suriyeliler, tekrar iş çıktığında gelerek çalışmaya devam edebilmektedirler. Belirtilen sebeplerle, Suriyelilerin bu sektörlere yönelmeleri olağandışı değildir.

Suriyeli kadınlar açısından en çok öne çıkan işler ev hizmetleri, temizlik işleri ve bebek bakımı gibi hizmet sektörü de enformel istihdam alanlarındandır. 1990’lı yıllardan sonra eski Sovyet ülkelerinden ve Romanya, Bulgaristan, Ukrayna gibi ülkelere ev hizmetlerinde çalışmak üzere çok sayıda göçmen geldiği bilinmektedir.

---

¹¹ Gülay TOKSÖZ “Türkiye Cumhuriyeti Ankara Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projesi Kesin Raporu” Rapor Tarihi: 10.07.2008

¹² <http://www.tuik.gov.tr/ilGostergeleri/iller/MARDIN.pdf> “Seçilmiş Göstergelerle Mardin 2012”

¹³ Dika Raporu -Fuat ÖZCAN “Mardin İlinde Tarım Sektörü-2013”

Son dönemde ise kadın Suriyelilerin Mardin’de sosyal ağlar vasıtasıyla akraba ve tanıdık çevrelerinde bebek bakıcılığı ve ev temizliği gibi hizmetlerde çalıştıkları bilinmektedir. Saha araştırması sonuçları da bunu destekler niteliktedir. Kadınların yüzde 41’i bu sektörlerde çalışmaktadır.

Suriyeli kadınların Mardin’de çalıştıkları sektörlerden bir tanesi tekstil sektörüdür. Hazır giyim ve konfeksiyon sektörü ihracatı 2012 yılı verileri iller bazında incelendiğinde; ilk on sırada İstanbul, Denizli, İzmir, Bursa, Tekirdağ, Gaziantep, Mardin, Malatya, Adana ve Balıkesir’in yer almaktadır.¹⁴ Mardin tekstil sektöründe Türkiye’nin ilk on ili arasına girmiş lokomotif illerinden biridir.

Suriyeli kadınlar, yüzde 32 oranında bu sektörde yer almaktadır. Sanayi ve gıda sektöründe sadece Suriyeli erkekler bulunmakta, bir kadın ise çobanlık yaptığını belirtmektedir.

Suriyeliler, genellikle vasıfsız ve yüksek eğitim seviyesi gerektirmeyen işlerde çalışmaktadırlar. Bu işleri yapmaları, onların eğitimlerinin ve vasıflarının düşük olduğu anlamına gelmez. Türkiye’de yasal çalışma hakkı bulunmayan ancak çalışmak zorunda olan bir kişinin, vasıflarının çok altında bir meslekte çalışabileceği değerlendirilmektedir.¹⁵

Tablo 33. Türkiye’de Çalıştığınız Sektörler

	ERKEK	(%)	KADIN	(%)	GENEL	(%)
İnşaat	61	48	1	5	62	42
Ev hizmetleri, temizlik işleri	-	-	6	27	6	4
Günlük bebek-çocuk bakımı	-	-	3	14	3	2
Tarım	13	10	1	4	14	9
Taşımacılık, hamallık	6	5	-	-	6	4
Sanayi (Organize sanayi, oto sanayi vb.)	5	4	-	-	5	3
Tekstil	12	9	7	32	19	13
Çobanlık	2	2	1	4	3	2
Lokanta, Gıda Sektörü	5	4	-	-	5	3
Diğer, Belirtiniz:(eczacı, marangoz, şoför vb.)	23	18	3	14	26	18
TOPLAM	127	100	22	100	149	100

¹⁴ Çukurova Kalkınma Ajansı, Hazır Giyim ve Konfeksiyon Raporu-2012

¹⁵ [http://www.risalehaber.com/news_print.php?id=171527\(E.T:17.06.2014\)](http://www.risalehaber.com/news_print.php?id=171527(E.T:17.06.2014)) haberinde;

“Gaziantep Tüm Sanayici ve İşadamları Derneği Başkanı Cuma Çekici "Üzücü bir durum var. Ne yazık ki Suriye'den gelen doktorlar, öğretmenler işyerlerine ne iş olsa yaparım diye başvuruyor. Hatta hamallık yapmayı öneren bile var. Hedefimiz yasal ve daha iyi işlerde çalışmalarını" dedi.

3.3.6. Türkiye’de İş Bulma Yöntemleri

Erkeklerin yüzde 55’i, kadınların ise yüzde 75’i Türkiye’deki tanıdıkları vasıtasıyla iş bulduklarını söylemektedir. Sosyal ağlar ve enformel ilişkiler, yeni yaşam alanlarına ulaşan göçmenlere en çok yardımcı olan ağlardır.

Sınırlar arası göçler ve özellikle emek göçlerinin nedenleri sosyal ağların ilgi alanına çok fazla girmese de asıl olan, göçmenlerin göç etme kararları, göç ettikleri yerlerde yaşam alanları bulmaları ve ekonomik faaliyetlere eklenmelerini süreçleriyle bağlantılıdır. Bourdieu’ nun sınıflandırmasından hareketle sosyal ağlar “hem göç sürecinde ve hem de iş arama sürecinde etkin rol oynayan bir sosyal sermaye türü” olarak değerlendirilmekte, Krismann’a göre ise sosyal ağlar, sadece göçmenler tarafından değil, ucuz emek ve maliyetle iş yapmak isteyen işverenler tarafından da kullanılabilir bir stratejidir.¹⁶

Göçmenler, kendilerinden önce göç etmiş olan tanıdıkları vasıtasıyla onların deneyimlerinden gerekli bilgileri elde ederek gittikleri yerlerde kalacakları yaşam alanları ve çalışma ortamları hakkında bilgi sahibi olabilmektedirler. Etnik olarak benzerlik gösteren göçmenlerin, gittikleri yerlerde çalıştıkları işler de benzerlikler göstermektedir.

Suriyelilerin Mardin’de enformel istihdamın inşaat, tarım, tekstil gibi belirli sektörlerinde bu kadar yaygın bir biçimde yer alabilmelerinde, sosyal ağlarla birbirlerini çekmelerinin çok büyük etkileri olduğu düşünülmektedir.

Suriyeliler birbirleriyle kurdukları ağlar sayesinde iş bulmakta, işverenler ise ucuz emek transferi yaparak Suriye’den gelen tanıdıklarını çalıştırmaktadırlar.

Tablo 34. İş Bulma Yöntemleriniz

	ERKEK	(%)	KADIN	(%)	GENEL	(%)
Türkiye’deki akrabalarım veya tanıdıklarım vasıtasıyla	64	55	11	46	75	53
İşverenlerle görüşerek	36	31	10	42	46	33
Daha önce Suriye’den gelen göçmen tanıdıklarım vasıtasıyla	12	11	2	8	14	10
Kendi işimi kurdum (simit satmak, dükkân açmak vb. gibi)	4	3	1	4	5	4
TOPLAM	116	100	24	100	140	100

¹⁶ Akpınar s.17

3.3.7. Dil Sorunu ve İstihdam

Mardin ve çevresinde Suriyelilerin Kürtçe ve Arapça bilmelerinin iş bulmalarında kolaylık sağlayıp sağlamadığı sorusuna erkeklerin yüzde 53'ü, kadınların ise yüzde 46'sı "iş bulmakta çok büyük kolaylıklar sağlıyor" cevabını vermişlerdir. Dil bilmenin işlerini yaparken de kendilerine büyük kolaylıklar sağladığı tabloda görülmektedir.

Mardin ve genellikle Güneydoğu Anadolu Bölgesi Arapça, Kürtçe, Süryanice gibi dillerin yaygın olarak konuşulduğu çok dilli ve kültürlü bir bölgedir. Bölgede yaşayan halkın büyük çoğunluğu Arapça ve Kürtçe bilmektedir. Suriyelilerin de Arapça ve Kürtçe bilmeleri özellikle bu bölgede iş bulma konusunda dil sorunu yaşamamalarına neden olmaktadır.

Kullandıkları Arapça ve Kürtçe dillerinin, kendilerine hiç bir olumlu katkısı olmadığını ya da iş bulmakta zorlanmalarına sebep olduğunu ifade eden yüzde 28 oranındaki Suriyelilerin çalışma amaçlı olarak İstanbul, Mersin, Adana, İzmir, Konya, Antalya, Edirne gibi batı illerine gitmiş olabilecekleri değerlendirilmektedir. Bahsedilen illerde yaşayan örneklemimizdeki Suriyelilerin oranı yüzde 23'tür (Bkz: Tablo.12).

Dolayısıyla Suriyelilerin, Arapça ve Kürtçenin yaygın konuşulmadığı batı illerinde dil problemi yaşadıkları görülürken, Mardin ve çevresinde ise iş bulma ve işini yapma konusunda konuştukları dillerinin kendilerine kolaylık sağladığı söylenebilir.

Tablo 35. Arapça/Kürtçe Biliyor Olmanızın Sağladığı Kolaylıklar/Zorluklar

	ERKEK	(%)	KADIN	(%)	GENEL	(%)
İş bulmakta çok büyük kolaylıklar sağlıyor	65	53	12	46	77	52
İşimi yaparken büyük kolaylıklar sağlıyor	24	20	6	23	30	20
Hiç bir olumlu katkısı yok	26	21	6	23	32	21
İş bulmakta zorlanmama sebep oluyor	8	6	2	8	10	7
TOPLAM	123	100	26	100	149	100

3.3.8. Sosyal Koruma

Çalışma hayatında sosyal koruma, en önemli kıstaslardan biridir. Örgütlenme, sendikalaşma, yasal hak taleplerinin yüksek seslerle dile getirilebilmesini

sağlamaktadır. Enformel işlerde çalışanlar devletin sunduğu sosyal koruma haklarından yararlanamamaktadırlar.

Sözleşme yapma, iş ve ücret güvencesi gibi konular, çoğunlukla işverenlerin insafına bırakılmaktadır. Ayrıca sigortasız çalıştırma, fazla mesai, ücretlerin ödenmemesi gibi durumlar söz konusu olduğunda çalışanlar açısından bir hak talep etmek neredeyse imkânsızdır.

Sosyal korumadan yararlanma hususunda en büyük sıkıntıyı çekenlerin başında düzensiz göçmen işçiler gelmektedir. Normal koşullarda kaçak yollarla çalışan işçiler sınır dışı edilecekleri korkusuyla her türlü baskıya maruz kalabilmektedirler. Suriyeliler de yasal çalışma izinleri olmadığı için sosyal güvenceden mahrum kalmaktadırlar. Bu nedenle bahsedilen sorunların birçoğunu yaşamaktadırlar.

Suriyeliler için bütün bunlar günlük hayatta güvensizlik ve risk demektir. Bu güvensizlikler ancak sosyal ağları kullanarak giderilmeye çalışılmaktadır.

Tabloya göre, çalıştığı işin sigortalı olduğunu söyleyen Suriyeli oranı sadece yüzde 3'te kalmıştır. Bu oranın pasaportuyla yasal giriş yapıp çalışma izni alan Suriyelilerin oluşturduğu düşünülmektedir. Yüzde 95 oranında Suriyeli ise sigortasız işlerde çalışmaktadır. Bu durum örneklemedeki Suriyelilerin neredeyse tamamının Türkiye'de sosyal güvenceden yoksun bir şekilde çalıştıklarını göstermektedir.

Tablo 36. Türkiye'de Çalıştığınız İşlerde Sosyal Koruma Durumu

	ERKEK	(%)	KADIN	(%)	GENEL	(%)
Sigortalı	3	3	1	5	4	3
Sigortasız	106	95	19	95	125	95
Kamu işleri	2	2	-	-	2	2
TOPLAM	111	100	20	100	131	100

3.3.9. Türkiye'deki Çalışma Koşulları Hakkında Bilgileri

Türkiye'de işçi ücretleri konusunda, erkeklerin yüzde 58'i, kadınların ise yüzde 49'u bilgim var, bizler daha düşük ücretlerle çalışıyoruz cevabı vermişlerdir. Suriyeliler emeklerinin karşılığı olan ücreti alamadıklarını düşünmekte, ancak bu duruma razı olmaktadır. Bu bir çaresizlik durumu olarak algılanabilir. Yapmak istemedikleri işler onlara sunulmaktadır. Savaşın etkilenmiş, zarar görmüş insanlar söz konusudur. Büyük çoğunluğu sigortasız, güvencesiz, sağlıksız koşullarda ve

düşük ücretle çalışmayı kabul edebilmektedir. Göçün süreklilik kazanmasıyla piyasalarda işçi ücretlerinin 5'te 1'e kadar düştüğü söylenmektedir. Ücret seviyelerinin düşmesi işverenler tarafından olumlu, yerli işgücü tarafından olumsuz karşılanmaktadır.

Tablo 37. Türkiye'deki İşçi Ücretleri Konusundaki Bilgileriniz

	ERKEK (%)	KADIN (%)	GENEL (%)
Bizler daha düşük ücretlerle çalışıyoruz	75	17	92
Kazancım bana yetiyor benim için önemli değil	18	4	22
Çok zor şartlarda ve düşük ücretle çalıştırılıyorum	17	2	19
Hiçbir fikrim yok	17	12	29
TOPLAM	127	35	162

Erkeklerin yüzde 42'sinin, kadınların yüzde 53'ünün herhangi bir yasal statülerinin ve sosyal korumalarının olmadığı konularında bilgi sahibi oldukları görülmektedir. Enformel sektörde yer alan oldukça fazla sayıda Suriyelinin varlığı bilinmekte, kendileri de yasal çalışma durumlarının olmadığını bilincinde oldukları halde çalışmaya devam etmektedirler.

Tablo 38. Yasal Olanaklar Hakkındaki Bilgileriniz

	ERKEK (%)	KADIN (%)	GENEL (%)
Yasal statümüz ve sosyal korumamız yok	52	18	70
Bazı koşullarda var diye biliyorum	26	3	29
Bilgi sahibi değilim	46	13	59
TOPLAM	124	34	158

3.3.10. Türkiye'de Çalışma Hayatında Yaşadıkları Zorluklar

“İşinizle ilgili yaşadığınız en büyük sorunlar nelerdir?” sorusuna verilen cevapların başında genellikle ücretler, iş koşullarının zorluğu, fazla çalıştırma gibi enformel sektör işlerinin özellikleri ortaya çıkmaktadır.

Sosyal güvenceden ve devlet korumasından yoksun, alacağı ücreti güvence altında olmayan ve genellikle ücret karşılığı anlaştığı işten çok daha farklı ve ağır işlerin yaptırıldığı çalışma koşulları içerisinde oldukları dikkat çekmektedir.

Tablo 39. Çalışma Hayatında Karşılaştığınız En Önemli Zorluklar

1. Düşük ücret, ücretini alamamak ya da geç almak, ağır iş koşulları, başka işler yaptırma,
2. Bakış açısı, hor görme, yapılan işi beğenmeme iş güvenliği, sigortasızlık
3. Çok çalıştırma, yorulma, dinlenememe, sağlıksız ve kötü koşullar, konaklama, yemek

3.3.11. Gelir Elde Etme

Suriyelilerin yüzde 43'ü aylık, yüzde 35'i günlük, yüzde 15'i haftalık, yüzde 7'si ise karın tokluğuna/gelir elde etmeden çalıştıklarını söylemektedirler. İnşaat, tarım, taşımacılık, temizlik gibi işler kazancın genellikle günlük ya da haftalık olarak elde edildiği iş türleridir. Bu tip sektörlerde çalışanlar, iş bittiği an ya da çok kısa süre içerisinde ücretlerini alırlar. Suriyelilerin de yüzde 49'u, yani neredeyse yarısı günlük ya da haftalık kazanç elde etmektedir. Aylık olarak gelir elde edenlerin, akraba, tanıdık gibi çevrelerde ya da sigortalı çalışanlar olduğu düşünülmektedir.

Tablo 40. Gelirinizi Elde Etme Şekliniz

	ERKEK (%)	KADIN (%)	GENEL (%)
Günlük olarak alıyorum	40	6	46
Haftalık olarak alıyorum	17	3	20
Aylık olarak alıyorum	48	11	59
Karın tokluğuna/ ücret almadan	8	1	9
TOPLAM	113	21	134

3.3.12. Gelirini Ülkesine Gönderme

Suriyeli erkeklerin yüzde 50'si, elde ettikleri gelirleri, ya kendileri gidip gelerek ya da başkası ile ülkelerine gönderdiklerini belirtmiş, genel toplamda ise yüzde 40'ı, göndermediklerini, ancak geçindiklerini ifade etmişlerdir.

Yüzde 10'luk bir kesim Suriye'deki iç savaşın sona ermesi ile birlikte elde ettiği geliri götüreceğini, yüzde 7'lik bir Suriyeli grubu ise Suriye'de kimsesinin olmadığını, kazancını Türkiye'de biriktirdiğini ifade etmiştir.

Suriyelilerin belirli bir kısmının kazancını Suriye'ye götürme konusunda aceleci davranmayarak, iç savaşın sona ermesinden sonra birikimleriyle dönmek istedikleri anlaşılmaktadır.

Tablo 41. Gelirlerinizi Ülkenize Gönderme Şekliniz

	ERKEK (%)	KADIN (%)	GENEL (%)
Suriye'ye gidip gelerek	21	-	21
Başkası ile gönderiyorum	37	3	40
Göndermiyorum, savaş bitince götüreceğim	10	4	14
Ülkemde kimsem yok, kazandığımı burada biriktiriyorum	8	2	10
Göndermiyorum, ancak geçiniyoruz	40	17	57
TOPLAM	116	26	142

3.3.13. Başka Ülkelere Çalışma Amacıyla Gittiler Mi?

Son olarak Suriyelilere çalışma hayatı ile ilgili başka bir ülkeye gidip gitmedikleri sorulmuştur. Suriyeli kadınların iş amaçlı başka bir ülkeye hiç gitmedikleri, erkeklerin ise yüzde 82 oranında hayır cevabı verdikleri görülmektedir.

Tablo 42. Çalışmak Amacıyla Başka Ülkelere Gittiniz mi?

	ERKEK (%)	KADIN (%)	GENEL (%)
Evet (Toplam)	23	-	23
Hayır	104	39	143
TOPLAM	127	39	166

Suriyeli erkeklerin düşük bir kısmı başka ülkelere gittiklerini söylemişlerdir. Bu ülkeler ise aşağıdaki gibidir. Bu ülkelerin Suriye'nin sınırında ya da yakınında bulunan Irak, Lübnan gibi ülkeler olduğu görünmektedir. Ancak bu ülkelere çalışma amaçlı gidenlerin sayısı Türkiye'ye gelenlerle kıyaslandığında oldukça düşük seyretmektedir.

Tablo 43. Gittiğiniz Ülkeler

Ülkeler	Giden Suriyeli Sayısı
Irak	8
Lübnan	5
Libya	1
Mısır	1
Dubai	1
İran	1
Kıbrıs	3
Ürdün	1
Almanya	2
Toplam	23

3.4. Suriyelilerin Geleceğe Dair Planları

Suriyeliler gerek çalışma hayatlarında, gerek sosyal yaşantılarında çoğunlukla toplumun kendilerine yakın davrandıklarını ve tepkilerinin olmadığını belirtmektedirler. Çalıştıkları işyerlerinde kendilerine yönelik herhangi bir tepki görmediklerini söyleyenlerin oranı erkeklerde yüzde 60, kadınlarda yüzde 67'dir.

Türkiye'de, toplumun şu ana kadar Suriyelilere karşı olumsuz bir tutum takınmadığı söylenebilir. Ancak ilerleyen zamanlarda ortaya çıkabilecek sorunlarla birlikte toplumsal tepkilerde değişimler olabilir.

3.4.1. Türkiye’de Çalışma Hayatındaki Tepkiler

Suriyeliler savaşın etkisiyle göç ettikleri yerlerde normal ücretlerden dahi çok daha düşük gelir seviyelerinde istihdam edilmeyi kabul edebilmektedirler. Bu durumda işgücü piyasalarında işçilerin gündelik fiyatları son derece düşük seyretmekte, iş bulmakta zorlanan ya da düşük gelir seviyesinde çalışmak istemeyen yerli işgücü ile toplumun belirli bir kesimi, Suriyeli işçilere tepki gösterebilmektedir.

Tablo 44. Çalıştığımız Yerdeki Tepkiler

	ERKEK	(%)	KADIN	(%)	GENEL	(%)
Herhangi bir tepki görmüyorum	68	60	14	67	82	62
Daha ucuza çalıştığımız için tepki görüyorum	30	27	5	24	35	26
Alıştılar	14	13	2	9	16	12
TOPLAM	112	100	21	100	133	100

3.4.2. Türkiye’deki Toplumsal Tepkiler

Çalışma hayatındaki durum sosyal hayata da yansımıştır. Suriyelilerin yüzde 67’si Türkiye’de toplumunun kendilerini sevdiğini, içinde buldukları durum karşısında anlayışla karşılandıklarını düşünmektedirler. Suriye’de savaşmadıkları için eleştirilenlerin oranı ise yüzde 33’dür.

Tablo 45. Toplumsal Tepkiler

	ERKEK	(%)	KADIN	(%)	GENEL	(%)
Bizi seviyorlar, anlıyorlar, destek oluyorlar	84	65	32	76	116	67
Suriye’de savaşmadığımız için eleştiriyorlar	46	35	10	24	56	33
TOPLAM	130	100	42	100	172	100

3.4.3. Suriye’ye Geri Dönüşe Dair Düşünceler

Bütün ılımlı yaklaşımlar ve memnuniyet oranlarının yüksek oluşuna rağmen savaş bittiği anda hemen ülkesine dönmek isteyen Suriyelilerin oranı dikkat çekicidir. Yüzde 80 oranında Suriyeli, savaş sonrası hemen ülkesine dönmeyi istemektedir.

Tablo 46. Geri Dönüşe Dair Düşünceleriniz

	ERKEK	(%)	KADIN	(%)	GENEL	(%)
Türkiye’de yaşamak ve çalışmak istiyorum	14	11	4	10	18	11
Hemen ülkeme dönmek istiyorum	106	82	30	75	136	80
Henüz böyle bir karar vermedim	9	7	6	15	15	9
TOPLAM	129	100	40	100	169	100

Son olarak, ülkelerine dönüş yapan Suriyelilere yöneltilen “Türkiye’ye tekrar ne zaman dönmeyi düşünüyorsunuz?” sorusuna, erkeklerin yüzde 34’ü, kadınların yüzde 19’u tekrar gelmeyeceklerini ifade etmişlerdir. Tekrar gelmeyi düşünenler erkeklerde yüzde 42, kadınlarda yüzde 52’dir. Tekrar gelmeyi düşünenler daha yüksek görünmektedir.

Bir iş çıkarsa gelirim, belli değil, tekrar gelmeyi düşünüyorum diyenlerin toplamı yüzde 69’u bulmaktadır.

Suriyelilerin bir kısmının kararsız olduğu anlaşılmaktadır. Kadınlar açısından bir iş çıkarsa gelirim diyen yoktur.

Tablo 47. Tekrar Türkiye’ye Gelme Planlarınız

	ERKEK	(%)	KADIN	(%)	GENEL	(%)
İş çıkarsa gelirim	5	4	-	-	5	3
Belli değil	23	20	9	29	32	22
Tekrar gelmeyi düşünenler	49	42	16	52	65	44
Tekrar gelmeyi düşünmeyenler	39	34	6	19	45	31
TOPLAM	116	100	31	100	147	100

SONUÇ

2011 yılında Ortadoğu coğrafyasında başlayan ve Arap Baharı adı verilen özgürlük hareketleri kimi ülkelerde kısa sürede tamamlanarak sonuç vermiş ise de Suriye’de 2011 Mart ayında başlayan karışıklıklar zamanla iç savaşa dönüşmüş ve o tarihten bugüne kadar şiddetini arttırarak devam etmiştir. Suriye’de halen süren iç savaş ve şiddet olayları, bu ülkeden Türkiye’ye yönelik göç hareketlerini tetiklemektedir.

Mardin ilinde bulunan Suriyelilerle ilgili yapılan saha araştırması, Suriyelilerin bir kısmının, iç savaşın sebep olduğu ekonomik sebeplere dayalı olarak doğrudan iş olanaklarını değerlendirmeye yönelik göçlere dâhil olduklarını göstermektedir.

Çalışma amaçlı gelen Suriyelilerin cinsiyet bazında erkek nüfusu öne çıkardığını görmekteyiz. Evli nüfus oldukça fazla olsa da, askere alınma endişesiyle ağırlıklı bir bekâr erkek grubu ile Suriye’deki iç savaş nedeniyle eğitimlerini tamamlayamamış genç bir nüfusunda göç sürecinde yer aldıkları görülmektedir.

Mardin’de yaşayan Suriyeliler, sosyal ağları kuvvetli şekilde kullanarak, iş bulabilmekte ve akraba yanında konaklayabilmektedirler.

Türkiye’de toplumun kendilerine yönelik tavrından memnun olan Suriyeliler, yaşadıkları memnuniyet oranının çok yüksek olmasına rağmen Suriye’deki şartların düzelmesi halinde hemen dönmek istemektedirler.

Suriye’deki iç savaş, bu kitlesel göçün en önemli sebebidir. Böyle bir iç savaşın yaşanmış olması, yüzbinlerce Suriyelinin yerinden edilmesine sebep olmuştur. İç savaşın şiddetinin çok yoğun yaşandığı Halep, İdlip gibi şehirlerden kitlesel nitelikli göçler daha çok yaşanmaktadır. Bu bölgelerden Hatay, Kilis, Gaziantep gibi şehirlere bir gün içinde 3-4 bin civarında Suriyelinin giriş yaptığı, barınma merkezlerine ve okullara yerleştirildikleri vb. türde haberlere rastlanmaktadır. Resmi rakamlarla Türkiye’deki sayısı 1 milyon 103 olan Suriyelilerin 220 bini barınma merkezlerinde kalırken, 850-900 bin civarında Suriyeli Türkiye’nin değişik kentlerinde kendi imkânları ile yaşamaya devam etmektedir.

Mardin ili ve civarından Türkiye'ye giriş yaptıklarını söyleyen Suriyelilerin kitlesel göçlerden çok bireysel olarak, aileleriyle ya da küçük gruplar halinde Türkiye'ye geldikleri, gelenlerin çok büyük bir bölümünün Mardin il sınırına çok yakın bölgeler olan Kamışlı, Derbesiye, Amuda gibi yerleşim yerlerine dönmek istedikleri, zaman zaman gidiş geliş yaptıkları, büyük bir çoğunluğunun Türkiye'ye yasal olmayan şekilde giriş yaptıkları görülmüştür.

Türkiye'nin Suriyelilere “açık kapı politikası”, “geri göndermeme ilkesi” ve “acil ve temel ihtiyaçların hemen karşılanması” şeklinde sağladığı geçici koruma hakkı sayesinde, Suriyeli göçmenler Türkiye'de kalabilmektedirler. Bu durum, Türkiye'de Suriyeli sayısının çok fazla olmasında etkileyici bir unsurdur. Ancak bir milyondan fazla insanın her türlü temel ihtiyaçlarının sürekli olarak karşılanması oldukça zor bir süreçtir.

Suriyelilerden belirli bir ekonomik güce ulaşanların, kiralık evlerde kalmayı tercih etmeleri, Türkiye'de çalışma hayatına dâhil olarak şehirlerde yaşamaya devam etmelerinde önemli bir etkidir. Böylece Suriyeliler Türkiye'nin enformel ekonomik yapısında yerlerini almaktadırlar.

Mardin ilinin kentsel özellikleri, Suriyelilere iş kapılarını aralamaktadır. İnşaat ve tarım işçiliği, ev içi hizmetler, çocuk bebek bakıcılığı gibi işler Mardin'de son dönemde oldukça ihtiyaç duyulan işlerdendir. Bu sektörlerde Suriyelilerin ucuz emek olarak kullanılabilmesi, işgücü ihtiyacının sosyal ağlar vasıtalarıyla eş, dost, akraba gibi çevrelerden karşılanmaya çalışılması, iş bulmalarında Suriyelilere kolaylıklar sağlamaktadır.

Suriyelilerin etnik kökenleri ve konuşabildikleri Kürtçe ve Arapça dillerinin Mardin'de yerel halk tarafından en çok kullanılan dillerin başında gelmesi kolaylaştırıcı unsurlar olarak ortaya çıkmakta ve Suriyeliler daha rahat iş bulabilmektedirler.

Sınırın yakınlığı, bölgede yaşayan insanların gidiş geliş noktalarını bilmelerine olanak sağlamaktadır. Bu ise Suriyelilerin ülkelerine kaçak yollarla gidip dönebilmelerine imkân tanıdığından Mardin Suriyelilerin tercih ettiği iller arasında yer almaktadır.

Dolayısıyla, Suriye'deki iç savaşın tetiklediği göç, Türkiye'nin sağladığı hukuksal koruma ve Mardin kentinin coğrafi, iktisadi ve kültürel özellikleri sayesinde Mardin'de enformel istihdam alanlarında Suriyelilerin varlığı yoğun şekilde görülmektedir.

Her türlü sosyal ve ekonomik korumadan yoksun şekilde çalışmakta olan Suriyelilerin varlığı, toplumun bazı kesimleri tarafından şehirlerdeki yüksek kiraların, yüksek işsizlik oranlarının ve suç oranlarında artışın sebebi olarak görülebilmektedir.

Suriye'deki iç savaşın ne zaman sona ereceği belli değildir. Bu nedenle, Suriyelilerin Türkiye'deki varlığının kısa sürede sona ereceğini söylemek mümkün değildir.

KAYNAKÇA

Açıkalin, Neriman; “Enformel Sektör ve Yoksulluk: Kentsel İşgücü Pazarı Üzerine Etkileri, İstanbul ve Gaziantep Örnekleri” Sosyo Ekonomi Dergisi Temmuz-Aralık 2007-2

Akpınar, Taner; “Uluslararası Kaçak İşgücü Göçlerine Yönelik Politikalar” Çalışma ve Toplum Dergisi-2011/3

Akpınar, Taner.; “Türkiye’ye Yönelik Kaçak İşgücü Göçü” Ankara Üniversitesi SBF Dergisi 65-3

Akpınar, Taner.; “Türkiye’ye Yönelik Düzensiz Göçler ve Göçmenlerin İnşaat Sektöründe Enformel İstihdamı” Ankara Üniversitesi SBE Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı (Yayımlanmış Doktora Tezi Ankara-2009)

Aras, Fatma Erdoğan.; “Etnik (Çingene) İşgücünün Enformel İşgücü Piyasalarına Katılım Biçimleri ve Bu Süreçte Etkili Olan Faktörler: İstanbul (Cankurtaran) ve Edirne (Menzilahir) Örnekleri” Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi 11/1 (2009) s.75-100

Akdoğan, Vefa; “Güneydoğu’da Göç Hareketleri ‘Diyarbakır Örneği’” s.1 <http://www.toplumvesiyaset.com> E.T:15.07.2014

Akgeyik T., Ersöz Yunus H., Yavuz A., Özdemir S., Şenocak H.; “İstanbul’da Enformel (Kayıt dışı) Çalışma: Eminönü İlçesindeki İşportacılara İlişkin Bir Araştırma” Çalışma Ekonomisi Makaleleri Nisan-Mayıs 2002

Aktürk, Ergün; “Türkiye Ekonomisinde Kayıt dışı Ekonominin Büyüklüğü ve Etkileri” Ekev Akademi Dergisi Yıl:9 Sayı:22-291 (2005)

Akdemir, Nevra; “Enformel Ağlar ve Mekanizmalar: Tuzla Tersaneler Bölgesinde Taşeronlaşma” Tes-İş Dergisi, Haziran Sayısı 2006

Arayıcı, Ali; “Türkiye’nin Avrupa’ya Göçünün 40.Yılı” Ceylan Yayınları 2002

ASLAN, Cahit; “Göç-Eğitim-Batman ve Çocuk: Doğu ve Güneydoğu Anadolu’da Göçün Aile ve Çocuk Eğitimi Üzerindeki Etkisi” Göçün Eğitim ve Çocuk Psikolojisi Üzerine Etkileri konulu panelde sunulan bildiri. 15 Nisan 2001

Aydınoğlu, Renan; “1990 Sonrası Türkiye’de Yabancı Kaçak İşçilik Olgusu ve Çözüm Yolları” 331.62 Gazi Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi 2006

Canatan, Kadir; “Avrupa Toplumlarının Göç Algıları ve Tutumları: Sosyolojik Bir Yaklaşım” Sosyoloji Dergisi, Dizi, 27. Sayı 2013/2, 317-332

Cebeci, Erol., Judson, Sally.; “Syrian Refugees in Turkey” Seta DC Perspective the SETA Foundation at Washington DC April 2014

Çukurova Kalkınma Ajansı, Hazır Giyim ve Konfeksiyon Raporu-2012

Demirdizen, Derya; “Türkiye’ de Ev Hizmetlerinde Çalışan Göçmen Kadınlar: Yeni Düzenlemelerle Yarı Köle Emegine Doğru mu?” Çalışma ve Toplum Dergisi 2013/3

- Danış, Aslı Didem; “Türkiye’de Kaçak Göç, Yeni Göç Hareketleri ve Türkiye” Birikim, No. 184-185, s. 216-224, Ağustos Eylül-2004
- Demir, Ömer ve Oğuzhan Hakan Erdal; “Yasadışı Göç İle İlgili Kavramların Doğru Anlaşılabilmesi Sorunu ve Yazılı Basında Çıkan Haberler Üzerine Bir İnceleme” Polis Bilimleri Dergisi Cilt:12 (1) s.7-2010
- Dizman, Ali Osman; “Geçici Koruma Politikası ve Türkiye’ye Sığınan Suriyeliler” Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı Değerlendirme Notu 2012
- Durak, Yasin; “Emeğin Tevekkülü, Konya’da İşçi-İşveren İlişkileri ve Dindarlık” (57-84) İletişim Yayınları İstanbul 2011
- Dika Raporu-Fuat ÖZCAN “Mardin İlinde Tarım Sektörü-2013”
- Dika TR3 Mevcut Durum Analizi “Mardin, Batman, Siirt, Şırnak” s.243 Eylül 2011
- Dika Dicle Bölgesi Sosyal Durum Raporu-2010
- Dağdelen, Görkem; “Türkiye’nin “Görünmeyen” Emekçileri: Yabancı Göçmenlerin Çalışma Hayatlarına Genel Bir Bakış” Çalışma Ortamı Dergisi Sayı: 11 7 Temmuz Ağustos 2011
- Erkan, Rüstem ve Deniz, Aydın; “Güneydoğu Anadolu Bölgesi İllerinde Bölge İçi ve Bölge Dışı Göç Eğilimleri”, Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi, Temmuz-Ağustos-Eylül, Cilt 6, Sayı 22, Ankara-2010
- Erdut, Zeki; “Enformel İstihdamın Ekonomik, Sosyal ve Siyasal Etkileri” Çalışma ve Toplum Dergisi 2007/1, Muğla Üniversitesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü 16 Haziran 2005 tarihli “Enformel İstihdam” Konulu Panelde Sunulan Bildiri Özeti.
- Güneş, Fatime; “Eskişehir’de Belediyeden Yardım Alan Ailelerin Yoksulluk Durumu ve Yoksullukla Başa Çıkma Stratejilerinde Kadınların Rolü” Anadolu Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Proje Komisyonu Proje No: 030813-2005
- Gökalg, Arzu ve Civan Orhan, Ersun; “Göçmen İşçi Kavramı ve Göçmen İşçilerin İş Sağlığı ve Güvenliği Çalışma ve Toplum Dergisi 2011/1
- Göktepe, Esra Aydın; “Formel ve Enformel Kadın Çalışanların İstihdam Edilme Biçimlerinin İş Doyum Düzeyleri Üzerindeki Etkisi”, Akademik Bakış Dergisi Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi Sayı: 26 Eylül – Ekim 2011 s.9
- Gürkan, Mustafa; “Sosyolojik Açından Göç ve Yasadışı Göç Hareketleri”, Kırıkkale Üniversitesi SBE 2006 (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi s.10 Tez No:190682)
- İşık, Oğuz ve Pınarcıoğlu, M.Melih; “Nöbetleşe Yoksulluk, Gecekondulaşma ve Kent Yoksulları, Sultanbeyli Örneği”, İletişim Yayınları İstanbul, 50-56-2009
- İçduygu, Ahmet ve Aksel, B.Damla; “Türkiye’de Düzensiz Göç” Ankara, Uluslararası Göç Örgütü Yayını Eylül-2012
- İş Kur-İşgücü Piyasası Araştırması-Mardin İli Sonuç Raporu-2011
- İş Kanununa İlişkin Çalışma Süreleri Yönetmeliği Resmi Gazete Tarihi-Sayısı: 06.04.2004- 25425

- Kamer Vakfı –Hasna Inc “Suriyeli Mülteciler İhtiyaç Analizi Anket Araştırması” Değerlendirme Çalışması (2013)
- Kıral, Halis; “Yabancıların Türkiye’de Çalışma Esasları”-Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu Yayınları-2006
- Kirişçi, Kemal; “Misafirliğin Ötesine Geçerken Türkiye’nin “Suriyeli Mülteciler” Sınava” Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu & Brookings Enstitüsü Haziran 2014
- Keser, İnan; “Göç ve Zor -Diyarbakır Örneğinde Göç ve Zorunlu Göç”- Ütopya Yayınevi- S:1 2011
- Kesgin, Bedrettin.; “Çalışma Yaşamında Değişen Yoksulluk: Çalışan Yoksullar” İş Ahlakı Dergisi Mayıs Sayısı-2011
- Kolukırcık, Suat ve Oğuz, Zekavet Nuran; “Formel ve Enformel Emek Biçimi Olarak Hamallık ve Hamallar: Isparta Örneği” Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 7(2):297-312 - 2008
- Karaman, Kasım ve Yılmaz, Ali Sırrı; “Mevsimlik Tarım İşçileri ve Enformel İlişkiler Ağı: “Giresun’ da Çalışan Mevsimlik Tarım İşçileri Üzerine Bir Araştırma” Zeitschrift für die Welt der Türken Journal of World of Turks ZfWT Vol. 3, No.1 2011
- Keser, İnan; “Göç ve Zor-Diyarbakır Örneğinde Göç ve Zorunlu Göç” Ütopya Yayınevi-2011
- Kapar, Recep; “Gelişmiş Ülkelerde Enformel İstihdamın Boyutları”- Tes-İş Dergisi Kayıtdışı İstihdam Dosyası s. 51-2006
- Koç, Yıldırım; “Türkiye’ de Yabancı Kaçak İşçilik” Türk-İş Eğitim Yayınları No:26 Ankara 1999
- Lordoğlu, Kuvvet ve Azar Şemse; “Enformel Sektör ve Sosyal Güvenlik: Sorunlar ve Perspektifler” Ekonomi Forumu, Fes Basın Çözüm Kasım İstanbul-1998
- Lordoğlu, K., Kıroğlu, M. Meryem ve Tanyılmaz, K.; “Türkiye’de Enformel İstihdam ve Yabancı Kaçak İşgücü” Marmara Üniversitesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü Uginar Proje Raporu İstanbul- 2004
- Lordoğlu, Kuvvet.; “Türkiye’deki Çalışma Hayatının Bir Parçası Olarak Yabancı Çalışanlar” Çalışma ve Toplum, 3, 11-28-2007 “Türkiye’ye olan Uluslararası Göçün Yönleri: Toplumsal Şartlar ve Kişisel şartlar ” adlı sempozyum notu Goethe –Institut 10.Mart 2007
- Lordoğlu Kuvvet ve Aslan, Mustafa; “Türkiye İşgücü Piyasalarında Etnik Bir Ayrımcılık Var mıdır?” Çalışma ve Toplum Dergisi 2012/2
- Lordoğlu, Kuvvet; “Enformel İstihdam ve Sosyal Güvenlik Sorunu” Ekonomik Yaklaşım Dergisi- Cilt 9, Sayı 31, Kış 1998
- Lordoğlu, Kuvvet; “Enformel İstihdam ve Türkiye Kaynakları” İktisat Fakültesi Mecmuası Cilt 55, Sayı 1-2005

Matara, Birsal; “İç/Dış/Göç ve Kültür, Özetler” Kültür Araştırmaları Derneği ve Işık Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü IV. Kültür Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri (15-17 Eylül 2007) Işık Üniversitesi Şile, 2007 İstanbul

Oytun, Orhan; “Suriye’ye Komşu Ülkelerde Suriyeli Mültecilerin Durumu: Bulgular, Sonuçlar ve Öneriler” Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi (ORSAM) Rapor No:189, Nisan 2014 s.16

Özkul, Metin ve Kanyılmaz Gizem; “Yoksulluk ve Enformelleşme Bağlamında Ortaya Çıkan Bir Yaşam Tarzı: Seyyar Satıcılar” Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi Y.2012 C.17 s.1 s-27-61

Özatalay, Cem; “Elmanın Öteki Yarısı: Enformel Sektör İşçileri” Tes-İş Dergisi Haziran Sayısı-2006

Rittersberger Helga, Tılıç; “Göç Dinamikleri ve Kadın” Göç ve Kadın Panelinde Sunulan Bildiri Hacettepe Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi, Ankara-2010

Selçuk, Fatma Ülkü; “Enformel Sektörde Örgütlenme Deneyimleri” Tes-İş Dergisi, Haziran Sayısı-2006

Suğur, Nadir; “Eskişehir’ de Çalışan Yoksullar, Enformel İstihdam ve Yoksulluk İlişkileri”. T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları: 2030.sayı Edebiyat Fakültesi Yayınları No.28-2010

Şişman, Yener.; “Ekonomik Faaliyetlerde Enformelleşme ve Türkiye’de Enformel Ekonomik Faaliyetlerde Çalışanlara Yönelik Sosyal Politikalar-Eskişehir’deki Seyyar Satıcılar Üzerine Bir Alan Araştırması” No: 1165, Eskişehir. (ISBN: 975-492-920-3) T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları-1999

Şişman, Yener; “Eskişehir’deki Seyyar Satıcılar Üzerine Bir Alan Araştırması” TC Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İİBF Yayınları No:161 Eskişehir 1999

Tekin, Cansu; “Kaçak İşgücü Göçünün Emek Piyasası Üzerindeki Etkileri” Tam Ekran Dergisi Ağustos 2011

Türk-İş Mayıs Raporu; “Kayıt dışı İstihdamla Mücadele İçin Ulusal Eylem Planı” Tes-İş Dergisi, Haziran Sayısı 2006

Toksöz, Gülay.; “Enformel Sektör, Enformel İstihdam: Ortaya Çıkış ve Yaygınlaşma Nedenleri” Tes-İş Dergisi, Haziran Sayısı 2006

Toksöz, Gülay; “Enformel Sektör, Enformel İstihdam: Ortaya Çıkış ve Yaygınlaşma Nedenleri”- Tes-İş Dergisi Kayıtdışı İstihdam Dosyası s. 44 2006

Toksöz, Gülay; “Uluslar Arası Emek Göçü” İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları Göç Çalışmaları 2006

Toksöz, Gülay ve Özşuca Turan, Şerife. Enformel Sektörde İstihdamın Önemi ve İşgücünün Özellikleri İktisat Dergisi Sayı:430, Ekim 2002

Toksöz, G., Erdoğan, S. ve Kaşka, S.; “Türkiye’ye Düzensiz Emek Göçü ve Göçmenlerin İşgücü Piyasasındaki Durumları” IOM International Organization for Migration-2012

Toksöz, Gülay; “Türkiye Cumhuriyeti Ankara Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projesi Kesin Raporu” Rapor Tarihi: 10.07.2008 s.6

T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı “Türkiye’deki Suriyeli Sığınmacılar, Saha Araştırması Sonuçları”2013

T.C. Dicle Kalkınma Ajansı Raporu “Rakamlarla Mardin 2012” Mardin Yatırım Destek Ofisi

T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2303 Ekonomi Sosyolojisi

T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Yayınları, Yayın No: 4, ARALIK 2013

Türkiye’ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye’den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik Resmi Gazete Tarihi ve No’su: 30.11.1994 No:22127

Ulukan, Nihan Çiğerci ve Ulukan, Umut; “Kriz ve Göç: Türkiye Gürcistan Nüfus Hareketleri Üzerine Bir Tartışma”, Discussion Paper, Turkish Economic Association, No.2012/97

Ulukan, Nihan Çiğerci ve Ulukan Umut; “Kriz ve Göç: Türkiye Gürcistan, Nüfus Hareketleri Üzerine Bir Tartışma” Türkiye Ekonomi Kurumu Tartışma Metni 2012/97

Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu “Sınırlar Arasında Yaşam Savaşı-Suriyeli Mülteciler Alan Araştırması” USAK Rapor No:13

Umutcan, Y., Mervenur, B. ve Mor Z.; “Türkiye’de Bulunan Suriyeli Mülteciler” IMPR International Middle East Peace Research Center, Uluslararası Ortadoğu Barış Araştırmaları Merkezi, İnfografik Rapor-2014

Ünal, Ahmet Zeki; “Yerinden Olmuşların Yoksulluğunu Yeniden Üreten Habitus”, KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi 15 (25): 105-112-2013

Yalçın, C.; “Göç Sosyolojisi”, 2004, s.26, (Akt: Gürkan, M. s.17)

Yıldız, Mehmet ve Zeydin Alaeddinoğlu, Faruk; “Göç ve Yoksulluk: Hakkâri Örneği” Yüzüncü yıl Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 10(1) 437-462-2011

Yılmaz, Ali; “Türkiye’de İşsiz Nüfus” Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 15, Sayı: 1, Sayfa: 43-56, Elazığ-2005

İNTERNET SİTELERİ

www.bilecik.edu.tr/.../Mustafa%20Bayrak-enformel%20ekonomy.E.T:01.05.2013

<http://www.ehlibeytalimleri.com/haber/3217/yeni-isciler-suriyeli-siginmacilar>
E.T.:01.05.2013

<http://www.borsagundem.com/haber/Suriyeliler-calisiyor/132489> E.T.:01.05.2013

http://www.bizhaberciyiz.com/news_detail.php?id=6553 E.T:01.05.2013

<http://www.afad.gov.tr/TR/HaberDetay.aspx?IcerikID=1333&ID=12>
E.T.:24.01.2013

<http://www.kayitdisiekonomi.com/files/20061004-13-1.pdf> E.T.:01.05.2013

<http://www.un.org.tr/v3/vp/ana-sayfa.php> “UNHCR United Nations High Commissioner for Refugees Sık Sorulan sorular” Türkiye’deki Suriyeli Mülteciler

<http://www.tuik.gov.tr/Gosterge.do?id=3570&metod=IlgiliGosterge> E.T.:18.05.2013

http://www.zaman.com.tr/politika_turkiyede-300-bin-suriyeli-siginmaci-var_2092008.html E.T.:26.05.013

<http://www.ombudsman.gov.tr/contents/files/45516--Mулtecilerin-Hukuki-Durumuna-Dair-Sozlesme.pdf>E.T:15.06.2014

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.539c70160f66f0.95089526 E.T:14.06.2014

<https://www.afad.gov.tr/TR/IcerikDetay1.aspx?ID=16&IcerikID=1636>
E.T:14.06.2014

http://www.goc.gov.tr/icerik/goc-tarihi_363_380 E.T:14.06.2014

http://www.goc.gov.tr/files/_dokuman15.pdf (E.T:14.06.2014)

http://www.goc.gov.tr/icerik3/genel-bilgiler_409_422_423 E.T:15.06.2014

http://www.goc.gov.tr/icerik/goc-istatistikleri_363_378 E.T:21.06.2014

http://www.goc.gov.tr/icerik6/genel-bilgiler_409_422_423_icerik E.T:15.06.2014

<http://www.alo170.gov.tr/sss.aspx#=52> E.T:22.06.2014

<http://www.buyuksehirmardin.com/mardin-gundemi/suriyeli-siginmacilara-calisma-izni-verilebilir-h2785.html> E.T:16.06.2014

<http://data.unhcr.org/syrianrefugees/regional.php> E.T:14.06.2014

<http://www.hurriyet.com.tr/gundem/26224120.asp> E.T.13.06.2014

<https://www.afad.gov.tr/TR/IcerikDetay1.aspx?IcerikID=747&ID=16> E.T:

<https://www.afad.gov.tr/Dokuman/TR/79-20140529153928-suriye'den-turkiye'ye-nufus-hareketleri,-kardes-topraklarindaki-misafirlik,-2014.pdf>

https://www.afad.gov.tr/Dokuman/TR/60-2013123015491-syrian-refugees-in-turkey-2013_baski_30.12.2013_tr.pdf

https://www.afad.gov.tr/Dokuman/TR/60-2013123015491-syrian-refugees-in-turkey-2013_baski_30.12.2013_tr.pdf

http://tr.wikipedia.org/wiki/T%C3%BCrkiye'nin_s%C4%B1n%C4%B1r_kap%C4%B1lar%C4%B1 E.T:17.06.2014

<http://gaziantep27.net/bir-isci-yerine-4-suriyeli-haberi-467683.html> E.T:17.06.2014

http://www.risalehaber.com/news_print.php?id=171527 E.T:17.06.2014

<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=16056> E.T:18.06.2014

<http://www.milliyet.com.tr/olen-suriyeli-iscinin-cenazesi/gundem/detay/1836436/default.htm?ref=OtherNews> E.T:19.06.2014

<http://www.haberler.com/kiziltepe-de-suriye-uyruklu-insaat-iscisi-agir-4372865-haberi/> E.T:24.06.2014

http://www.cihan.com.tr/news/Hatay-Insaat-Iscileri-Dayanisma-Dernegi-Is-bulamamanin-tek-nedeni-multeciler_8735-CHMTQ2ODczNS8x E.T:19.06.2014

<https://www.afad.gov.tr/Dokuman/TR/80-20140529154110-turkiye'deki-suriyeli-kadinlar,-2014.pdf>

<https://www.afad.gov.tr/Dokuman/TR/80-20140529154110-turkiye'deki-suriyeli-kadinlar,-2014.pdf>

http://tr.wikipedia.org/wiki/%C5%9Eenyurt,_K%C4%B1z%C4%B1ltepe

http://www.sanliurfa.com/mohaber-122822-Urfa_Suriye_Sinirinda_Yeni_Kacakcilik_Taktigi.html E.T:27.06.2014

(http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.53ad5b790fb3e7.51955957 E.T:27.06.2014)

<http://www.cnnturk.com/2013/turkiye/08/07/insani.yardim.icin.sinir.kapisi.acildi/718743.0/> E.T:27.06.2014

http://haberler.mardinimiz.com/haber_detay.asp?haberID=1958 E.T:27.06.2014

<http://www.tuik.gov.tr/ilGostergeleri/iller/MARDIN.pdf> “Seçilmiş Göstergelerle Mardin 2012”

<http://www.amnesty.org.tr/uploads/Docs/nurayeksisuriyelilerin-hukuki-statusu167.pdf> E.T:15.06.2014

http://www.zaman.com.tr/dunya_suriyede-olu-sayisi-162-bini-asti_2218778.html E.T:14.06.2014

<http://www.egm.gov.tr/Sayfalar/yasadisi-goc-ve-gocmek-kacakcilig.aspx> E.T:15.06.2014

http://www.usak.org.tr/images_upload/files/suriyeli%20m%C3%BClteciler%20film%20nete.pdf E.T:25.07.2014

[http://www.usak.org.tr/images_upload/files/misafirligin_otesine_gecerken_turkiyenin_suriyeli_multeciler_sinavi-Kemal-Kiri%C5%9Fci%20\(1\).pdf](http://www.usak.org.tr/images_upload/files/misafirligin_otesine_gecerken_turkiyenin_suriyeli_multeciler_sinavi-Kemal-Kiri%C5%9Fci%20(1).pdf) E.T:25.07.2014

www.kamer.org.tr/menus/suriyeli_multeciler_ihtiyac_analizi_anketi.docx E.T:25.07.2014

http://www.orsam.org.tr/tr/trUploads/Yazilar/Dosyalar/2014424_orsam%20rapor%20189tur.pdf E.T:25.04.2014

EKLER

Anketörün Adı (**Navê Anketor**) ;
Anketin Tarihi (**Tarîxa Anketê**) ;
Başlama-Bitiş Saati (**Destpêk-Dawî (Saet)**) ;

SURİYELİ GÖÇMEN-MİSAFİR ANKETİ (ANKETA KOÇBER-MÊVANÊN SÛRÎYEYÎ)

Merhaba, size 5-10 dakikalık bir anket uygulamak istiyorum.

Bu anket, Mardin Artuklu Üniversitesi Sosyoloji Bölümü öğrencileri tarafından hazırlanmıştır. Suriye' den Türkiye' ye göç etmiş ve ülkemizde enformel istihdamın bir parçası olmuş/olma amacı taşıyan erkek ve kadın Suriyeli göçmen misafirlere uygulanacaktır.

(Merheba, bi destûra we, ez dixwazim bi we re anketeke 5-10 deqîqeyî bikim.

Ev anket, ji aliye xwendekarên Zanîngeha Mardîn Artukluyê hatiye amadekirin. Ev anket ji bo mêvanên jin an mêr ên ku ji Sûriyeyê koçrewî Tirkiyeyê bûne û parçeyeke îstîhdama ne-fermî ne hatiye amadekirin.)

ANKETİN AMACI: Anketin amacı, ülkelerindeki savaş nedeni ile Türkiye' ye göç eden Suriyelilerin Türkiye'deki yaşam ve çalışma koşullarını doğru bir biçimde anlamaktır.

(ARMANCA ANKETÊ: Armanca vê anketê ew e ku, rewşa jiyanî û îstîhdamê ya Sûriyeyiyên ku ji ber şer hatine Tirkiyeyê fehm bike.)

ANKETTEN ELDE EDİLECEK VERİLERİN KULLANILMASI: Anketten elde edilecek bilgiler yapılacak olan bilimsel çalışmalarda kullanılacak, bu çalışmalarda ve kişi ve kurum adlarına yer verilmeyecektir

(BIKARANÎNA DANÊYÊN JI ANKETÊ DERKETINE: Ev dane û agahiyên ku ji anketê eyan bûne, dê di xebatên zanistî de werin bikaranîn û di wan xebatan de navên wan şexs û dezgehên nayê eşkerekirin.)

ANKET SORULARI

(PIRSÊN ANKETÊ)

1. Türkiye' ye hangi il sınırimızdan giriş yaptınız?
(Hûn di kîjan bajarî re derbazî aliyê Tirkiyeyê bûn?)
  - a) Mardin (Mêrdîn)
  - b) Hatay (Hatay)
  - c) Gaziantep (Entab)
  - d) Kilis (Kîlîs)
  - e) Şanlıurfa (Riha)
  - f) Şırnak (Şirnex)
  - g) Diğer, Belirtiniz:.....Yên din, Navên wan inivîsin:.....)
2. Türkiye' ye giriş yaparken pasaportunuza mühür vurdurdunuz mu?
(Wextê ku hûn derbazî aliyê Tirkiyeyê bûn, mohr li pasaporta we hat xistin an na?)
  - a) Evet (Belê)
  - b) Hayır (Na)
3. Bundan önce Türkiye' ye kaç defa geldiniz?
(Hûn heta niha çend caran hatin Tirkiyeyê?)
.....
4. En son ne zaman dönüş yaptınız?
(Hûn herî dawî kengî vegerîn Sûriyeyê?)
.....gün/ay/yıl önce (roj/meh/sal berê)
5. Türkiye' ye gelişinizin temel amacı nedir?
(Hûn ji bo çi hatin Tirkiyeyê?)
  - a) Tedavi (Tedawî)
  - b) Eğitim (Perwerde)
  - c) Aile-akraba ziyareti (Serdana malbat û Xizman)
  - d) İş, çalışmak (Kar, Şixul)
  - e) Ticaret (Bazirganî/Ticaret)
6. Türkiye' ye gelmeyi tercih etmenizde en önemli faktör nedir?
(We ji ber çi ji bilî welatên din, hatina Tirkiyeyê tercîh kir?)
  - a) Yakın olması
(Ji ber ku nêzîk e)
  - b) İş imkânlarının çok olduğunu düşündüm
(Ji ber ku îmkanên kar û şixul pirr in)

- c) En kolay gelebileceğim ülkeydi
(**Ji ber ku hatina wê pîrr hêsan bû**)
- d) Suriye' ye sınır diğer ülkelerden daha modern ve gelişmiş bir ülke
(**Ji ber ku ji Sûriyeyê û welatên derdora Sûriyeyê moderntir û pêşketîtir bû**)
7. (En son bu gelişinizde) Türkiye' ye kiminle geldiniz?
(**(Herî dawî) Hûn bi kî re hatin Tirkiyeyê?**)
- a) Yalnız (**Bi tenê**)
b) Ailemle (**Bi malbata xwe re**)
c) Akrabalarla (**Bi xizmên xwe re**)
d) Arkadaşlarla (**Bi hevalên xwe re**)
e) Komşularımle (**Bi cîranên xwe re**)
8. Son gelişinizden itibaren ne kadar süredir Türkiye' de bulunuyorsunuz?
(**Ji cara dawiyê vir ve, ev çend roj in hûn li Tirkiyeyê dimînin/dijîn?**)
- a. (1) aydan az (**Ji mehekî kêmtir**)
b. 1-3 ay arası (**1-3 meh**)
c. 3-6 ay arası (**3-6 meh**)
d. 6 ay-1 yıl arası (**6 meh-1 sal**)
e. 1 yıldan fazla (**Ji salekî zêdetir**)
f. Savaş başladığından itibaren (**Hingî ku şer destpê kiriye**)
9. Türkiye' de hangi şehirde yaşadınız? Belirtiniz.
(**Hûn li kîjan bajarê Tirkiyeyê man? Binivîsin.**)
- .....
10. Neden o şehri tercih ettiniz?
(**Hûn çima hatin wî bajarî?**)
- a) Akrabalarım/Tanıdıklarım var (**Nas û xizmên min hebûn**)
b) Bana uygun iş olanakları çok fazla (**Îmkanên kar û şixul zêde bûn**)
c) Geçim ve hayat şartları daha kolay (**Jiyana wê derê ne zehmet bû**)
d) Suriye' ye yaşadığım yere çok yakın
(**Ji ber ku nêzikî bajarê min ê Sûriyeyê bû**)
11. Yaşamınızı nerde sürdürüyorsunuz?
(**Hûn niha li ku dimînin/dijîn?**)
- a) Kiralık ev
(**Xaniyê bi kira/îcare**)
b) Suriyelilerin kaldığı kamplarda kalıyorum
(**Li kampên ku Sûriyeyî lê dimînin**)
c) Park ve bahçelerde kalıyorum

(Li derve û park û bexçeyan dimînîm)

- d) Türkiye'deki akrabalarımın yanında kalıyorum
(Li cem xizmên xwe yên li Tirkîyeyê dijîn, dimînîm)
- e) Çalıştığım işyerinde kalıyorum
(Li cihê ku lê dixebitim, dimînîm)

12. Ülkemize gelmeden önce Suriye' de devamlı olarak çalıştığınız bir işiniz (mesleğiniz) var mıydı?

(Berîya ku hûn hatin Tirkîyeyê, li Sûriyeyê we çi kar dikir? Kar û meslekê we çi bû?)

- a) Çalışmıyordum
(Ez nedixebitîm)
- b) Bulduğum herhangi bir işte çalışıyordum
(Min çi kar peyda bikira, ew dikir)
- c) Devamlı çalıştığım bir işim vardı. Belirtiniz:....
(Karekî minê daîmî hebû. Binivîse:..)

13. (Çalışmıyordum cevabı verenler) Suriye' deki statünüz ne idi?

((Yên ku berê jî nedixebitîn) Li Sûriyeyê we çi kar dikir?)

- a) Ev hanımıydım **(Ez bermalî/kebaniya malê bûm)**
- b) İşsizdim **(Karekî min tunebû)**
- c) Okula gidiyordum **(Ez diçibûm mektebê)**
- d) Diğer, Belirtiniz:.... **(Yên din, Binivîsin:...)**

14. Türkiye' de bulunduğunuz süre içerisinde devamlı çalıştığınız bir işiniz var mıydı?

(Hingî ku hûn hatine Tirkîyeyê, karekî we yê daîmî heye an na?)

- a. Evet **(Belê)** b. Hayır **(Na)**

15. Nasıl iş buldunuz, buluyorsunuz?

(Hûn ji xwe re li Tirkîyeyê kar û şixul çawa peyda dikin?)

- a) Türkiye' deki akrabalarım veya tanıdıklarım vasıtasıyla
(Bi arîkariya nas û xizmên xwe yên li Tirkîyeyê)
- b) İşverenlerle görüşerek
(Ez bi xwe bi kardêran(ew kesên ku kar didin) re diştexilim)
- c) Daha önce Suriye'den gelen göçmen tanıdıklarım vasıtasıyla
(Bi arîkariya nasên min ên ku berî niha hatibûn Tirkîyeyê)
- d) Kendi işimi kurdum (simit satmak, dükkan açmak vb. gibi)
(Min bi xwe ji xwe re karek ava kir (wekî sîmîtfiroşî, dikan vekirin...))

16. Arapça/Kürtçe biliyor olmanızın Türkiye’ de size iş bulma konusunda avantaj sağladığını düşünüyor musunuz?

(Ji ber ku hûn bi zimanê Erebî/Kurdî dizanin, ev yek ji we re dibe avantaj ku hûn ji xwe re kar peyda bikin?)

- a) İş bulmakta çok büyük kolaylıklar sağlıyor
(Belê, ji bo peydakirina kar ev avantajeke mezin e)
- b) İşimi yaparken büyük kolaylıklar sağlıyor
(Belê, ji bo ku ez karê xwe pêk bînim avantejeke mezin e)
- c) Hiç bir olumlu katkısı yok
(Çi feydeya wê çênebû)
- d) İş bulmakta zorlanmama sebep oluyor
(Ji bo peydakirina kar, astengiyê derdixe)

17. En son çalıştığınız işte ne kadar süre çalıştınız.

(Di karê we yê herî dawî de, hûn çend rojan xebitîn?)

- a) 0-3 ay **(0-3) meh**
- b) 3-6 ay **(3-6) meh**
- c) 6-9 ay **(6-9) meh**
- d) 9-12 ay **(9-12) meh**
- e) 1 yıldan uzun **(Ji salekê zêdetir e)**

18. Ne kadar süre işsiz kaldınız?

(Hûn çend rojan bê kar û şixul man?)

.....

19. Türkiye’ de şu ana kadar kaç iş değiştirdiniz?

(We heta niha li Tirkiyeyê çend kar û şixul kir?)

- a) Değiştirmedim **(Tenê karek)**
- b) İki **(2 kar)**
- c) Üçten fazla **(Ji 3’yan zêdetir)**

20. Türkiye’ de çalıştığınız işler ?

(Hûn li Tirkiyeyê di kîjan şixulan de xebitîn?)

- a) Sigortalı **(Yên bi sîgorte)**
- b) Sigortasız **(Yên bê sîgorte)**
- c) Kamu işleri **(Karên meslahata a’m (Karên Giştî))**

21. En çok hangi işlerde çalıştınız?

(Hûn herî zêde di kîjan şixulan de xebitîn?)

- a) İnşaat **(Înşaat)**
- b) Ev hizmetleri, temizlik işleri **(Xizmetên malan ên paqijiyê)**
- c) Gündelik bebek-çocuk bakımı **(Xizmetên zarok û biçûkan)**
- d) Tarım **(Rênçberî)**
- e) Taşımacılık, hamallık **(Hemaltî)**

- f) Sanayi (Organize sanayi, oto sanayi vb.) **(Senayî/endustrî)**
g) Tekstil **(Tekstîl)**
h) Çobanlık **(Şivanî)**
i) Lokanta, gıda sektörü **(Loqente/garson, xida')**
j) Diğer, Belirtiniz:..... **Yên din,**
binivîsin:.....)

22. Kazancınızı hangi şekilde elde ediyorsunuz?

(Hûn destheqê xwe çawa distînin?)

- a) Günlük olarak alıyorum **(Bi rojane distînim)**
b) Haftalık olarak alıyorum **(Bi heftane distînim)**
c) Aylık olarak alıyorum **(Bi mehane distînim)**
d) Karın tokluğuna/ ücret almadan **(Bi qasî debara xwe/ bê destheq)**

23. Elde ettiğiniz geliri ülkenize nasıl gönderiyorsunuz?

(Hûn pereyê ku qezenc dikin çawa dişînin Sûriyeyê?)

- a) Suriye' ye gidip gelerek **(Ez bi xwe dişîm Sûriyeyê)**
b) Göndermiyorum, savaş bitince götüreceğim **(Ez naşînim, piştî ku şer qediya, ezê bi xwe biçim)**
c) Ülkemde kimsem yok, kazandığımı burada biriktiriyorum **(Li Sûriyeyê kesekî min tune, ez pereyê xwe li vir kom dikim)**
d) Başkası ile gönderiyorum **(Ez didim nas û xizmên xwe)**
e) Göndermiyorum, ancak geçiniyoruz **(Ez naşînim, ew bi zorê têra me dike)**

24. Çalıştığınız yerde öteki çalışanlar tarafından nasıl karşılanıyorsunuz?

(Ew cihên ku hûn lê dixebitin, muemelaya xebatkarên Tirkîyeyî, ji bo we çawa ne?)

- a) Herhangi bir tepki görmüyorum **(Muemeleyeke xerab tune)**
b) Daha ucuza çalıştığımız için tepki görüyorum **(Ji ber ku ez bi erzanî dixebitim, muemelaya wan ne baş e)**
c) Alıştılar **(Êdî elimîn e)**

25. Türkiye'deki işçi ücretleri konusunda bilginiz var mı?

(Hûn di derbarê destheqê karkerên Tirkîyeyê çi dizanin?)

- a) Bilgim var, bizler daha düşük ücretlerle çalışıyoruz **(Haya min heye, em pîrr bi erzanî dixebitin)**

- b) Bilgim yok ama kazancım bana yetiyor benim için önemli değil
(Haya min tune, lê pereyê ku ez qezenc dikim, têra min dike, ew ji bo min bes e)
- c) Çok zor şartlarda ve düşük ücretle çalıştırıldığımı biliyorum
(Ez dizanim ku destheqê min pirr kê m e.)
- d) Hiçbir fikrim yok
(Ez tu tiştî nizanîm)
26. Çalışmanız için sizlere sunulan yasal bir olanak olup olmadığını biliyor musunuz?
(Hûn dizanî ku li Tirkiyeyê îmkânên qanûnî yê n ji bo şixulandîna we çî ne?)
- a) Herhangi bir yasal statümüz ve sosyal korumamız yok
(Tu îmkânên qanûnî û sîgorteya me ya tune)
- b) Bazı koşullarda var diye biliyorum
(Di hîn şertan de îmkânên me yê n qanûnî hene)
- c) Yasal haklarımız konusunda bilgi sahibi değilim
(Di derbarê mafê me yê n qanûnî de ez tu tiştî nizanîm)
27. İşinizle ilgili olarak karşılaştığımız en önemli (3) güçlüğü belirtiniz
(Di karê we de zehmetî û astengiyên mezin çî ne? Jê (3) heban binivîsin)
- a) .....
- b) .....
- c) .....
28. Türkiye’ de toplum tarafından nasıl karşılanıyorsunuz?
(Xelkê Tirkiyeyê muemeleyeke çawa nîşanî we dide?)
- a) Bizi seviyorlar, anlıyorlar, destek oluyorlar
(Ji me hez dikin, fehm dikin û arîkariya me dikin)
- b) Suriye’de savaşmadığımız için eleştiriyorlar
(Ji ber ku em li Sûriyeyê şer nakin, muemeleya wan ne baş e.)
29. Ülkenizdeki savaş bittikten sonra ülkenize geri dönmeyi düşünüyor musunuz?
(Piştî ku li Sûriyeyê şer xelas bû, hûn ê vegerin welatê xwe?)
- a) Savaş bitse de Türkiye’de kalarak burada yaşamak ve çalışmak istiyorum
(Şer xelas be jî, ez ê li Tirkiyeyê bimînîm û êdî li vir bixebitim)
- b) Hemen ülkeme dönmek istiyorum
(Ez ê vegerim welatê xwe)
- c) Henüz böyle bir karar vermedim
(Min hê biryara/qerarê xwe nedaye)

30. Başka ülkelere de çalışmak amacıyla gittiğiniz mi? (Gitti iseniz ülkeyi belirtiniz)
(**Hûn ji bo kar û şixul, qet çûn welatekî din jî? (Ew welat kîjan in, binivîsin?)**)
- a) Evet, ...(**Belê, ...**)
b) Hayır (**Na**)

Demografik Bilgi
(**Agahiyên Nifûsê**)

31. Cinsiyetiniz.
(**Cinsiyeta we.**)

ERKEK (MÊR)	KADIN (JIN)

32. Medeni haliniz?
(**Rewşa Zewacê**)
- a. Evli (**Zewîcî**)   b. Bekar (**Ezeb**)   c. Dul/Ayrılmış
(**Bî/Veçetî**)

33. Aile içindeki konumunuz nedir?
(**Di nav malbatê de statuya we çi ye?**)
- a) Baba (**Bav**)
b) Anne (**Dayik**)
c) Yetişkin erkek çocuk (**Mêrê kamil**)
d) Yetişkin kız çocuk (**Keça xama**)
e) Diğer- Belirtiniz: ... (**Yên din- Binivîsin: ...**)

34. Suriyedeki savaşta ailenizden kimseyi kaybettiniz mi ?
(**Di şerê Sûriyeyê de, ji malbata we kesek hate kuştin an na?**)
- a) Evet, Belirtiniz:... (**Belê, Binivîsin:...**)
b) Hayır (**Na**)

35. Çocuklarınız var mı?
(**Zarokên we hene?**)
- a) Var .....tane (**Belê .....heb**)
b) Yok (**Na**)

36. (Çocukları var ise) Çocuklarınızın hepsi hayatta mı?
(**(Heke zarokên we hebin) Hemû sax in an na?**)
- a) Evet (**Belê**)
b) Hayır, Belirtiniz:.... (**Na, Binivîsin:.....**)

37. (Çocukları var ise) Çocuklarınız nerede yaşıyor?

((Heke zarokên we hebin) Ew li ku dimînin/dijîn?)

- a) Suriye' de **(Li Sûriyeyê)**
- b) Türkiye'de **(Li Tirkîyeyê)**
- c) Bazıları burada, bazıları orada **(Hinek li vir, hinek li Sûriyeyê)**
- d) Başka bir ülkedeler **(Li welatekî din in)**
- e) Diğer, Belirtiniz: **(Yên din, Binivîsin:...)**

38. Eğitim durumunuz?

(Rewşa we ya Perwerdehiyê?)

- a) Okuma yazmam yok **(Xwendin û nivîsandina min nîne)**
- b) Okuryazar **(Ez xwende me)**
- c) İlkokul **(Mekteba Pêşî/Destpêk)**
- d) Ortaokul **(Mekteba Navîn)**
- e) Lise **(Lîse/ Amadehî)**
- f) Üniversite (-Yüksekokul-Fakülte) **(Zanîngeh (-Zanîngeha bilind-Fakulte)**
- g) Y.Lisans ve üstü **(Master an Doktora)**
- h) Meslek kursu/sertifikalı eğitim sahibiyim. **(Ez ji qursa pîşeyê/meslekê xwedî sertîfîqa me.)**

39. Anadiliniz nedir?

(Zimanê we yê dayikê kîjan e?)

- a) Kürtçe **(Kurdî)**
- b) Arapça **(Erebî)**
- c) Türkçe **(Tirkî)**
- d) Diğer, Belirtiniz: ..... **Yên din, Binivîsîn: .....**

40. Konuşabildiğiniz diğer diller nelerdir?

(Hûn bi kîjan zimanan dizanin?)

- a. Kürtçe **Kurdî**
- b. Arapça **Erebî**
- c. Türkçe **Tirkî**
- a. Diğer, Belirtiniz:... .. **Yên din, Binivîsin.....**

41. Kaç yaşındasınız?

(Hûn çend salî ne?)

.....

42. Yaşamınızın en büyük kısmını nerede geçirdiniz?
(**Jiyana we herî zêde li ku derbaz bû?**)

- a) Büyükşehir (Bajarê Mezin/Metropol)
- b) Küçük şehir (Bajarê Biçûk)
- c) Kasaba (Qesabe/Bajarok)
- d) Köy (Gund)

43. Bugünkü yolculuk nereye?
(**Hûn ê careke dî, kengî vegerin Tirkiyeyê?**)

.....(şehir adı) (Navê bajar)

44. Tekrar Türkiye'ye ne zaman dönmeyi düşünüyorsunuz?
(**Hûn ê careke dî, kengî vegerin Tirkiyeyê?**)

- a) Gelecek ay (Meha pêşiyê)
- b) 6 ay içinde gelirim (Ezê di navb.era 6 mehan de vegerim)
- c) Seneye gelirim (Ezê sala bê vegerim)
- d) Tekrar gelmeyi düşünmüyorum. (Ez careke dî venagerim Tirkiyeyê.)
- e) (yazınız) ..... (Binivîsin).....

Anketimizde bize yardımcı olduğunuz için ÇOK teşekkür ederiz.

(**Ji bo ku we ev anket tije kir û arîkariya me kir, gelek spasiyên xwe li we dikin**)

ÖZGEÇMİŞ

Fatih ÖZKARSLI – Ankara 12.09.1975

Adres : Mardin İl Emniyet Müdürlüğü Güvenlik Şube Müdürlüğü

GSM : (506) 7104162

E-mail : fatihozkarsli@hotmail.com

Eğitim:

- Yüksek Lisans : Mardin Artuklu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyoloji Anabilim Dalı (Halen)
- Lisans : Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri-1994-2000
- Lise: : Ankara Anıttepe Lisesi 1989-1992
- Ortaokul : Balgat Ortaokulu 1986-1989
- İlkokul : Talat paşa İlköğretim Okulu 1981-1986

Yabancı Dil:

İngilizce: KPDS: 72,5 (2011-Mayıs)

Referans:

Prof. Dr. Dilek CİNDÖĞLU (Artuklu Üniversitesi Sosyoloji Bölüm Başkanı)